

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOS
APŽVALGA

2024 M. SAUSIO 1 D. – 2024 M. BIRŽELIO 30 D.

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais ir bylų santraukomis. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai Kolegijai; ar c) Didžiosios Kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios Kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = *Didelė svarba*: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = *Vidutinė svarba*: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = *Mažesnė svarba*: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 straipsnis)	5
Sherov ir kiti prieš Lenkiją	5
<i>Dėl atsisakymo įleisti į šalį teisėtai bandančius atvykti užsieniečius, kurie prašo tarptautinės apsaugos ...</i>	5
TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)	6
Jakutavičius prieš Lietuvą	6
<i>Dėl nacionalinių teismų atsisakymo atlyginti išlaidas, kurias asmuo patyrė administracinio teisės pažeidimo byloje, sėkmingai nuginčijęs jo nubaudimą už vairavimą neblaiviam</i>	6
Sacharuk prieš Lietuvą	8
<i>Dėl teisėjo šališkumo, antrą kartą dalyvaujant pareiškėjo baudžiamosios bylos nagrinėjime ir esant duomenų, kad teisėjas galėjo susidaryti išankstinę nuomonę dėl pareiškėjo kaltės</i>	8
Patricolo ir kiti prieš Italiją	10
<i>Dėl atsisakymo priimti kasacinį skundą per teisės aktuose nustatytą terminą nepateikus patvirtinimo, kad popierinė pranešimo apie skundžiamo sprendimo įteikimą kopija yra tikra elektroninio originalo kopija</i>	10
Kurkut ir kt. prieš Turkiją	12
<i>Dėl teismo pareigos atlikti išsamią asmens patikimumo patikros duomenų, su kuriais asmuo nėra supažindinamas ir kuriais remiantis toks asmuo nepriimamas į valstybės tarnybą valstybėje paskelbtos nepaprastosios padėties metu, teisminę kontrolę</i>	12
TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis).....	13
Diaconeasa prieš Rumuniją	13
<i>Dėl valstybės finansuojamo asmeninio asistento fizinę negalią turinčiam asmeniui atšaukimo, dėl ko visiškai prarandama autonomija</i>	13
Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ir kiti prieš Šveicariją	15
<i>Dėl nepakankamo kovos su klimato kaita priemonių įgyvendinimo</i>	15
Mirzoyan prieš Čekiją	18
<i>Dėl atsisakymo patenkinti grėsmę nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai keliančio Rusijos piliečio prašymus pratęsti jo ilgalaikį leidimą gyventi verslo tikslais ir ilgalaikį leidimą gyventi šeimos tikslais</i>	18
MINTIES, SAŽINĖS IR RELIGIJOS LAISVĖ (9 straipsnis).....	19
Kanatli prieš Turkiją	19
<i>Dėl pareigos nacionalinėje teisėje numatyti galimybę asmenims atlikti alternatyviąją karo tarnybą dėl sąžinės prieštaravimų</i>	19
SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)	20
Kirkorov prieš Lietuvą	20
<i>Dėl Rusijos estrados atlikėjo, kuriam uždrausta atvykti į Lietuvą dėl keliamos grėsmės nacionaliniam saugumui, saviraiškos laisvės</i>	20
Almeida Arroja prieš Portugaliją	22
<i>Dėl televizinės diskusijos metu išsakytos kritikos konsultacijas teikiančiai advokatų kontorai ir jos vadovui</i>	22

Sieć Obywatelska Watchdog Polska prieš Lenkiją	23
<i>Dėl teisės susipažinti su teisėjų susitikimų žurnalu ir asmenų lankymosi teismo pastate įrašais.....</i>	<i>23</i>
Zöldi prieš Vengriją	24
<i>Dėl teisės gauti informaciją apie viešųjų lėšų gavėjų tapatybę žurnalistikos tikslais</i>	<i>24</i>
Mária Somogyi prieš Vengriją.....	25
<i>Dėl savivaldybės reputacijos gynimo civiline tvarka, pasidalinus jos veiksmų kritika socialiniame tinkle Facebook.....</i>	<i>25</i>
Suprun prieš Rusiją.....	26
<i>Dėl teisės susipažinti su archyvine informacija apie sovietų represijas ir daryti tokių dokumentų kopijas</i>	<i>26</i>
Affaire Conseil national de la jeunesse de Moldova prieš Moldovos Respubliką.....	28
<i>Dėl pareigos atsižvelgti į kitų asmenų teisę į pagarbą sprendžiant dėl pagalbos telefono linijos reklaminių plakato publikavimo miesto stenduose</i>	<i>28</i>
NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)	29
Atasagün prieš Turkiją.....	29
<i>Dėl valstybės atsakomybės apimties užtikrinant nuosavybės apsaugą stichinių nelaimių atveju</i>	<i>29</i>
Bernotas prieš Lietuvą	31
<i>Dėl pareigos kompensuoti socialinio draudimo įstaigai netekto darbingumo pensiją, išmokėtą asmeniui, kurį pareiškėjas netyčia sužalojo</i>	<i>31</i>
TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis).....	32
Guðmundur Gunnarsson and Magnús Davíð Norðdahl prieš Islandiją	32
<i>Dėl parlamento rinkimų rezultatų patvirtinimo, neužtikrinus nešališko ir veiksmingo skundų nagrinėjimo dėl rinkimų rezultatų vienoje rinkimų apygardoje</i>	<i>32</i>
Kokëdhima prieš Albaniją	35
<i>Dėl parlamentaro mandato panaikinimo, nustačius, kad jis nesilaikė pareigos vengti interesų konflikto, užsiimdamas verslu, generuojančiu pelną iš valstybės lėšų</i>	<i>35</i>

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje
Sherov ir kiti prieš Lenkiją
(pareiškimų Nr. 54029/17, 54117/17, 54128/17 ir 54255/17, svarbos lygis – 2)**

Dėl atsisakymo įleisti į šalį teisėtai bandančius atvykti užsieniečius, kurie prašo tarptautinės apsaugos

Faktinės aplinkybės

Apžvelgiama byla susijusi su 4 pareiškėju, kurie yra tadžikai, bandymais nuo 2016 m. gruodžio iki 2017 m. vasario per sienos perėjimo punktus patekti iš Ukrainos į Lenkiją. Kiekvieną kartą po pokalbių su pasienio apsaugos pareigūnais pareiškėjams būdavo atsisakyta leisti atvykti ir jie būdavo grąžinami į Ukrainą, tai užfiksuojant oficialiuose dokumentuose, kurių pareiškėjai neperskaitė ir nepasirašė. Pareiškėjai teigė, kad kiekvieno bandymo metu jie nurodydavo siekią tarptautinės apsaugos, nes jiems grėsė politinis persekiojimas Tadžikistane.

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu, pareiškėjai Teismui skundėsi, kad jiems buvo neleista pasinaudoti prieglobsčio prašymo procedūra Lenkijoje ir kad jie buvo išsiųsti į Ukrainą, kuri jiems nebuvo saugi šalis, nes ten jiems grėsė išsiuntimas į Tadžikistaną. Pareiškėjai taip pat teigė, kad sprendimai neleisti jiems įvažiuoti į Lenkiją buvo platesnės politikos – nepriimti tarptautinės apsaugos prašymų iš asmenų, besikreipiančių rytiniuose pasienio kontrolės punktuose – dalis, o tai prieštarauja Konvencijos 4 protokolo 4 straipsniui (užsieniečių kolektyvinio išsiuntimo draudimas). Galiausiai, remdamiesi Konvencijos 13 straipsniu (teise į veiksmingą teisinę gynybą) kartu su Konvencijos 4 protokolo 4 straipsniu, pareiškėjai skundėsi, kad, nors jie turėjo teisę apskusti sprendimus neleisti jiems įvažiuoti į Lenkiją, šie sprendimai buvo vykdomi nedelsiant, todėl jų apeliacijos neturėjo automatinio stabdomojo poveikio.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą Konvencijos 3 straipsnio aspektu, Teismas atsižvelgė į tai, kad Ukraina yra Konvencijos dalyvė. Nepaisant to, Teismas vis dėlto laikėsi pozicijos, kad tai neatleido Lenkijos valdžios institucijų nuo pareigos nuodugniai įvertinti pareiškėjų padėtį. Atvykę į pasienio kontrolės punktą, pareiškėjai teigė, kad jiems gali kilti pavojus, jei jie būtų grąžinti į savo kilmės šalį. Nepaisant to, pareiškėjams nebuvo suteiktos veiksmingos garantijos dėl apsaugos nuo rizikos patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį. Teismo nuomone, siekdamos įvykdyti procesinius įsipareigojimus pagal Konvencijos 3 straipsnį, Lenkijos valdžios institucijos turėjo leisti pareiškėjams likti Lenkijos teritorijoje, kol bus nagrinėjamas jų prieglobsčio prašymas, arba, prieš išsiunčiant juos atgal į Ukrainą, turėjo išnagrinėti, ar ši valstybė yra saugi pareiškėjams ir ar jie ten turėtų galimybę pasinaudoti tinkama prieglobsčio procedūra.

Teismas palankiai įvertino, kad Lenkijos administraciniai teismai pripažino keletą nacionalinės procedūros trūkumų, be kita ko, nustatydami, jog pasienio tarnybos tinkamai neįvertino pareiškėjų padėties. Visų pirma, tie teismai pažymėjo, kad pasienio tarnybos nesurinko pakankamų įrodymų, reikalingų nustatyti, ar pareiškėjai siekė pateikti tarptautinės apsaugos prašymus. Kita vertus, Teismo požiūriu, šios nacionalinių administracinių teismų išvados nepadarė jokios įtakos pareiškėjų padėčiai, kadangi apeliacija šiuose teismuose neturėjo automatinio stabdomojo poveikio. Dėl šios priežasties Teismas ėmėsi nustatyti, ar pareiškėjai turėjo galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūra Lenkijoje.

Atsižvelgdamas į tai, kad nebuvo pradėta jokia procedūra, kurioje būtų nagrinėjami pareiškėjų tarptautinės apsaugos prašymai, jiems būnant Lenkijos pasienio kontrolės punkte, ir kad pareiškėjai buvo grąžinti į Ukrainą neįvertinus, ar ši valstybė jiems yra saugi, ar jie turės galimybę pasinaudoti veiksminga ir tinkama prieglobsčio procedūra arba, ar jiems nekils grėsmė tapti grandininio išsiuntimo bei Konvencijos 3 straipsnyje draudžiamo elgesio aukomis, Teismas pripažino EŽTK 3 straipsnio procesinės dalies pažeidimą.

Konvencijos 4 protokolo 4 straipsnio aspektu Teismas pabrėžė, kad pareiškėjai bandė pasinaudoti tarptautinės apsaugos prašymų priėmimo procedūra, kuri pagal nacionalinę teisę turėjo būti jiems prieinama. Pareiškėjai mėgino kirsti sieną teisėtu būdu per oficialų kontrolės punktą, laikydamiesi atitinkamuose teisės aktuose numatytų reikalavimų. Todėl valstybės atsisakymas svarstyti pareiškėjų argumentus dėl tarptautinės

apsaugos prašymų pagrįstumo negali būti priskirtas pačių pareiškėjų elgesiui. Be to, antrojo ir ketvirtojo pareiškėjų advokato, kuris buvo pasienio kontrolės punkte, prašymas dalyvauti pareiškėjų apklausose ir susipažinti su jų bylomis buvo atmestas. Atitinkamai, Teismas priėjo prie išvados, kad sprendimai neleisti pareiškėjams įvažiuoti į Lenkiją nebuvo priimti tinkamai atsižvelgus į kiekvieno iš jų individualią padėtį ir buvo platesnės politikos (nepriimti tarptautinės apsaugos prašymų iš asmenų, kurie jos prašo prie Lenkijos ir Ukrainos sienos) dalis, taip pat šių asmenų grąžinimo į Ukrainą praktikos dalis, o tai prieštarauja nacionalinei ir tarptautinei teisei. Tokie sprendimai, Teismo požiūriu, buvo užsieniečių kolektyvinis išsiuntimas, kurį draudžia Konvencijos 4 protokolo 4 straipsnis.

Nustatęs, kad pareiškėjų grąžinimas į Ukrainą sudarė Konvencijos 3 straipsnio procesinės dalies ir 4 protokolo 4 straipsnio pažeidimą, Teismas taip pat konstatavo, kad pareiškėjų skundai dėl šių klausimų yra pakankamai pagrįsti Konvencijos 13 straipsnio prasme. Šame kontekste Teismas priminė, kad jau yra konstatavęs, jog skundas dėl atsisakymo leisti atvykti ir vėlesnė apeliacija administraciniuose teismuose nebuvo veiksmingos teisinės priemonės Konvencijos prasme, nes jos neturėjo automatinio sustabdomojo poveikio. Atsižvelgęs į tai, kad Vyriausybė nenurodė jokių kitų teisinės gynybos priemonių, kurios atitiktų Konvencijos 13 straipsnio kriterijus, Teismas pripažino, kad buvo padarytas Konvencijos 13 straipsnio pažeidimas, siejamas su Konvencijos 3 straipsniu ir 4 protokolo 4 straipsniu.

Išvada: pažeistas Konvencijos 3 straipsnis, Konvencijos 4 protokolo 4 straipsnis, Konvencijos 13 straipsnis, siejamas su Konvencijos 3 straipsniu ir 4 protokolo 4 straipsniu (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjams priteista po 13 000 Eur neturtinės žalos atlyginimo.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. vasario 13 d. sprendimas byloje

Jakutavičius prieš Lietuvą

(pareiškimo Nr. 42180/19, svarbos lygis – 2)

Dėl nacionalinių teismų atsisakymo atlyginti išlaidas, kurias asmuo patyrė administracinio teisės pažeidimo byloje, sėkmingai nuginčijęs jo nubaudimą už vairavimą neblaiviam¹

Faktinės aplinkybės

Byloje buvo sprendžiamas pareiškėjo išlaidų, patirtų administracinio teisės pažeidimo byloje, kurioje jis sėkmingai nuginčijo jam paskirtą baudą ir administracinio poveikio priemonę (teisės vairuoti atėmimą) už vairavimą neblaiviam, atlyginimo klausimas. Pareiškėjas skundėsi, kad tai, jog jo išlaidos nebuvo kompensuotos, pažeidė jo teisę į veiksmingą gynybą, taip pažeidžiant Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Pagal bylos faktines aplinkybes 2014 m. vasarą pareiškėją, vairuojantį automobilį Palangoje, sustabdė policija ir paprašė pasitikrinti alkotesteriu. Patikrinus nustatytas 1,91 promilės girtumas (leistina norma – 0,4 promilės). Policija surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalį ir nurodė, kad pareiškėjas pažeidimo neginčijo. Per vieną valandą po to, kai pareiškėją sustabdė policija, jis nuvyko į ligoninę, kur buvo atliktas kraujo tyrimas, pagal kurį jo kraujyje alkoholio nenustatyta.

Vilniaus miesto apylinkės teismas 2015 m. sausio 20 d. pareiškėją pripažino kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo padarymo vairuojant neblaiviam, skyrė 579 Eur baudą ir dvejiems metams atėmė vairuotojo pažymėjimą. Teismas konstatavo, kad objektyvių priežasčių abejoti alkotesterio patikrinimo rezultatų tikslumu nėra.

¹ Pažymėtina, kad nuo 2022 m. gegužės 1 d. yra numatyta teisinio atstovavimo išlaidų kompensavimo galimybė administracinių nusižengimų byloje, nagrinėjamosiose bendrosios kompetencijos teismuose, todėl šio pobūdžio klausimų administraciniai teismai nebesprendžia.

Vilniaus apygardos teismas 2019 m. kovo 19 d. pagal pareiškėjo apeliacinį skundą panaikino žemesnės instancijos teismo sprendimą ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo, motyvuodamas tuo, kad teismas netinkamai įvertino visus turimus įrodymus.

Išnagrinėjęs bylą iš naujo, Vilniaus miesto apylinkės teismas 2015 m. gegužės 25 d. administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukė, nustatęs, kad nebuvo padaryta jokio pažeidimo. Teismas nusprendė, kad neturi pagrindo abejoti pareiškėjo pasakojimu apie įvykius, konkrečiai tuo, kad jis prieš pat patikrinimą alkotesteriu į burną papurškė kvėpalų, o tai galėjo paaiškinti šio patikrinimo rezultatus, kurie nustebino net policijos pareigūną. Esant tokioms aplinkybėms alkotesterio patikrinimo rezultatai negalėjo būti laikomi patikimais. Kita vertus, teismas nenustatė pagrindo abejoti kraujo tyrimo tikslumu, todėl padarė išvadą, kad neįrodyta, jog pareiškėjas vairavo automobilį būdamas neblaivus.

Vilniaus apygardos teismas 2015 m. liepos 27 d. atmetė policijos apeliacinį skundą ir pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

2017 m. balandžio mėn. pareiškėjas pagal Civilinio kodekso 6.271 straipsnį kreipėsi į teismą ir pareikalavo atlyginti neteisėtais policijos veiksmais jam padarytą 1 502 Eur turtinę žalą (202 Eur už DNR tyrimą ir 1 300 Eur advokato išlaidų). Tačiau nacionaliniai administraciniai teismai pareiškėjo skundą atmetė, motyvuodami tuo, kad šiuo atveju policijos pareigūnai tinkamai vykdė savo funkcijas ir jų veiksmai nebuvo neteisėti, o tai yra būtina sąlyga valstybės civilinei atsakomybei atsirasti. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2019 m. balandžio 3 d. priėmęs galutinę nutartį administracinėje byloje Nr. A-1049-1062/2019, akcentavo, kad administracinio teisės pažeidimo byloje teismas nenustatė jokių neteisėtų pareigūnų veiksmų vykdant administracinio teisės pažeidimo teiseną pareiškėjo atžvilgiu, taip pat nenustatytas pareigūnų neteisėtas veikimas ar neveikimas renkant pirminius įrodymus, iškeliant pareiškėjui administracinio teisės pažeidimo bylą ir vykdant teisės aktų pavestas tiesiogines pareigas tiriant pažeidimą. Byloje surinkti įrodymai patvirtino, kad pareigūnai laikėsi teisės aktų, reglamentuojančių administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymą, todėl nebuvo pagrindo pripažinti, kad pareiškėjas patyrė turtinę žalą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT visų pirma pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2021 m. kovo 19 d. nutarime konstatavo, jog bylos aplinkybių metu galiojęs nacionalinis teisinis reguliavimas yra nesuderinamas su Lietuvos Respublikos Konstitucijos garantuojama teise kreiptis į teismą. Dėl to buvo atlikti atitinkami teisinio reguliavimo pakeitimai: nuo 2022 m. gegužės 1 d. buvo numatyta, kad asmenys, išteisinti baudžiamojoje byloje, taip pat tie, kurių atžvilgiu administracinio teisės pažeidimo teiseną buvo nutraukta tuo pagrindu, kad nebuvo padarytas pažeidimas, turi teisę į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Nepaisant šių aplinkybių, Teismas toliau nusprendė vertinti pareiškėjo faktinę situaciją ir tai, ar jo teisė į veiksmingą gynybą buvo apribota.

Teismas nurodė, kad pareiškėjas turėjo galimybę teisme nuginčyti jam pritaikytą administracinę atsakomybę, tačiau tai savaime neužtikrino visų Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies garantijų, nes savo praktikoje Teismas jau yra nusprendęs, kad teisė į teismą ribojama, jei pareiškėjas įpareigojamas padengti didelę teismo išlaidų dalį arba atlyginti kitos šalies patirtas bylinėjimosi išlaidas, arba kai atsisakoma atlyginti pareiškėjo patirtas išlaidas. Todėl Teismas konstatavo, kad pareiškėjo pareiga padengti savo teisinės gynybos ir kitas dėl proceso patirtas išlaidas, nepaisant to, kad buvo priimtas jam palankus teismo sprendimas, prilygsta jo teisės kreiptis į teismą apribojimui.

Vertindamas, ar nustatytu apribojimu siekta teisėto tikslo, Teismas pažymėjo, kad su viešuoju interesu susiję finansiniai sumetimai kartais gali turėti įtakos valstybės politikai mažinti valstybės išlaidas. Atsižvelgdamas į Vyriausybės argumentą dėl finansinės naštos, kuri valstybei tektų dėl pareigos atlyginti bylinėjimosi išlaidas administracinių teisės pažeidimų bylose, Teismas sutiko, kad aptariamam apribojimui buvo siekiama teisėto tikslo.

Vertindamas, ar apribojimas buvo proporcingas siekiamam tikslui, EŽTT nurodė, kad siekiant nustatyti, ar nagrinėtos bylos aplinkybėmis buvo neproporcingai apribota pareiškėjo teisė į teismą, svarbūs kriterijai yra šie: svarba to, dėl ko bylinėjamosi, atitinkamos teisės ir procedūros sudėtingumas ir pareiškėjo asmeninė padėtis. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad administracinio teisės pažeidimo byloje pareiškėjui grėsė 579 Eur piniginių bauda ir vairuotojo pažymėjimo atėmimas dvejiems metams, buvo linkęs sutikti, kad byla dėl tokių priemonių taikymo buvo labai svarbi pareiškėjui.

Tuo pat metu Teismas nevertino, kad procesas buvo ypač sudėtingas, nes jis iš esmės buvo susijęs su vieninteliu fakto klausimu – ar buvo pakankamai įtikinamai įrodyta, kad pareiškėjas vairavo neblaivus. Policijos pareigūnai rėmėsi alkotesterio patikrinimo rezultatais, o pareiškėjas – kraujo tyrimu, taigi teismai turėjo nuspręsti, kuriam iš šių įrodymų turėtų būti suteikta didesnė reikšmė. Pareiškėjas neteigė, kad tam, jog jis galėtų veiksmingai gintis, jam reikalingos tam tikroje srityje besispecializuojančio advokato paslaugos (priešingai nei 2020 m. vasario 18 d. sprendime *Černius ir Rinkevičius prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 73579/17 ir 14620/18, 70 punktas), taip pat nepateikė jokių kitų argumentų, susijusių su proceso sudėtingumu.

Pažymėta, jog nei nacionaliniuose teismuose, nei procese Strasbūro teisme pareiškėjas netvirtino, kad dėl patirtų 1 502 Eur išlaidų jis patyrė neproporcingą našta, atsižvelgiant į jo finansinį padėtį. Be to, atsižvelgęs į tai, kad administracinio teisės pažeidimo byloje pareiškėjui grėsė ne tik bauda, bet ir teisės vairuoti 2 metus atėmimas, EŽTT manė, kad negalima teigti, jog dėl atsisakymo atlyginti išlaidas, jo bylinėjimasis buvo beprasmiškas arba kad pareiškėjas atsidūrė blogesnėje padėtyje nei prieš kreipimąsi į teismą.

Galiausiai Teismas pažymėjo, kad faktinių aplinkybių metu nacionalinė teisė numatė bylinėjimosi išlaidų, patirtų administracinių teisės pažeidimų byloje, atlyginimą tik tais atvejais, kai buvo nustatyta, kad atitinkamos valdžios institucijos ar pareigūnai veikė neteisėtai. Pareiškėjo skundą atmetę administraciniai teismai konstatavo, kad policijos pareigūnai veikė pagal savo kompetenciją, sustabdydami jį, atlikdami patikrinimą alkotesteriu ir pagal šio patikrinimo rezultatus surašydami administracinio teisės pažeidimo protokolą, bei kad vėlesni įrodymai, kuriais pareiškėjas paneigė kaltinimą dėl vairavimo apsvaigus nuo alkoholio, nepadarė policijos pareigūnų veiksmų įvykio metu neteisėtais. Teismas, atsižvelgdamas į gana neįprastą aptariamo įvykio aplinkybes ir paties pareiškėjo veiksmus, kurie iš esmės prisidėjo prie policijos sprendimo skirti jam baudą (pagal bylos aplinkybes, kai pareiškėją sustabdė policijos pareigūnai, prieš patikrinimą alkotesteriu, pareiškėjo teigimu, jis įsipurškė į burną kvėpalų, nes pusryčiaudamas buvo išgėręs degtinės), neturėjo pagrindo pripažinti, kad pareiškėjas buvo priverstas pakelti valstybės valdžios institucijų klaidas arba kad nacionalinių teismų išvados šiuo klausimu gali būti apibūdinamos kaip akivaizdžiai klaidingos arba savavališkos.

Teismas neturėjo pagrindo konstatuoti, kad šios bylos aplinkybėmis ta aplinkybė, kad pareiškėjas pats turėjo padengti savo išlaidas administracinio teisės pažeidimo bylos procese, apribojo jo teisę kreiptis į teismą tiek, kad būtų pažeista pati šios teisės esmė.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje
Sacharuk prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 39300/18, svarbos lygis – 2)

Dėl teisėjo šališkumo, antrą kartą dalyvaujant pareiškėjo baudžiamosios bylos nagrinėjime ir esant duomenų, kad teisėjas galėjo susidaryti išankstinę nuomonę dėl pareiškėjo kaltės

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, vadovaudamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, skundėsi, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija, patvirtinusi jo apkaltinamąjį nuosprendį, buvo šališka, taip pat, vadovaudamasis Konvencijos 7 straipsniu, teigė, kad jo nuteisimo nebuvo galima numatyti.

Pareiškėjas buvo išrinktas į Lietuvos Respublikos Seimą ir 2008 m. lapkričio 18 d.–2012 m. lapkričio 16 d. buvo Seimo nariu. Pareiškėjas nuo 2010 m. sausio 14 d. iki 19 d. kelis kartus naudojosi kito Seimo nario L. K. asmens tapatybės kortele, balsuodamas vietoj jo elektroniniu būdu, šiam dėl atostogų Pietryčių Azijoje neatvykus į Seimo posėdžius.

Dėl šių aplinkybių buvo pradėtas pareiškėjo apkaltos procesas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2010 m. spalio 27 d. pateikė išvadą, kurioje konstatavo, kad tiek pareiškėjas, tiek L. K. savo veiksmis sulaužė parlamentaro priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Konstituciją (pareiškėjas pasinaudojo L. K. parlamentaro asmens tapatybės kortele ir 2010 m. sausio 14 d. ir 19 d. aštuonis kartus tyčia (sąmoningai) balsavo vietoj jo, o L. K. išvyko į kelionę į užsienį ir dėl to be pateisinamos priežasties neatvyko į 2010 m. sausio 13, 14, 19, 20 ir

21 d. vykusius Seimo plenarinius posėdžius bei 2010 m. sausio 15 ir 20 d. Seimo sveikatos reikalų komiteto posėdžius).

Seimas 2010 m. lapkričio 11 d. balsavo dėl siūlymo panaikinti pareiškėjo ir L. K. Seimo nario mandatus už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą ir Seimo nario priesaikos sulaužymą. Tam, kad mandatas būtų panaikintas, reikėjo aštuoniasdešimt penkių balsų, t. y. ne mažiau kaip trijų penktadalių visų Seimo narių balsų. Už pareiškėjo mandato panaikinimą balsavo taip: aštuoniasdešimt balsų už, dvidešimt keturi prieš, trylika susilaikė ir trylika biuletenių buvo sugadinta. Taigi pareiškėjas išsaugojo savo mandatą. Seimas L. K. mandatą panaikino aštuoniasdešimt devyniais balsais „už“.

2011 m. Seimas papildė Baudžiamojo proceso kodeksą nauja nuostata – 32 straipsniu, leidžiančiu patraukti baudžiamojon atsakomybėn asmenis, praradusius imunitetą. Pasibaigus pareiškėjo (Seimo nario) kadencijai ir praradus imunitetą (pagal ankstesnį generalinio prokuroro prašymą Seimas nepanaikino pareiškėjo imuniteto), Generalinė prokuratūra pradėjo pareiškėjo ikiteisminį tyrimą dėl kaltinimų pagal Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio „Piktnaudžiavimas“ 1 dalį, 300 straipsnio „Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu“ 3 dalį ir 202 straipsnio „Neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla“ 2 dalį.

Vilniaus apygardos teismas 2015 m. liepos 20 d. nuosprendžiu pareiškėją išteisino dėl visų trijų baudžiamųjų kaltinimų. Šį sprendimą apeliacinės instancijos teismas 2016 m. gegužės 23 d. paliko galioti.

Prokurorui pateikus kasacinį skundą, 2016 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegija, sudaryta iš teisėjų D. B. (pirmininkė), A. K. ir V. P. (teisėjas pranešėjas), žodinio posėdžio metu panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo.

Lietuvos apeliacinis teismas 2017 m. birželio 5 d. pripažino pareiškėją kaltu dėl piktnaudžiavimo tarnyba pagal Baudžiamojo kodekso 228 straipsnio 1 dalį ir dėl neteisėto dokumento panaudojimo pagal 302 straipsnio 1 dalį. Jam skirta 1 882 Eur bauda. Baudžiamoji byla pagal Baudžiamojo kodekso 300 straipsnio 1 dalį buvo nutraukta suėjus senaties terminui.

2017 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo atrankos kolegija priėmė nagrinėti pareiškėjo kasacinį skundą. Trys teisėjai – A. R., D. B. ir A. A. – pasirašė nutartį.

2017 m. lapkričio 7 d. teisėjas V. P. sudarė trijų teisėjų kolegiją – G. J.-G. (teisėja pirmininkė), D. B. (teisėja pranešėja) ir T. Š. – nagrinėti pareiškėjo bylą.

2017 m. gruodžio 13 d. teismo posėdžio metu pareiškėjas paprašė pakeisti teisėją D. B. dėl to, kad ji jau prieš metus laiko dalyvavo nagrinėjant pareiškėjo baudžiamąją bylą Lietuvos Aukščiausiajame Teisme. Šį prašymą pareiškėjo atstovai pakartojo 2018 m. sausio 9 d. teismo posėdžio metu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija priėmė protokolinį sprendimą, kuriuo atmetė pareiškėjo prašymą nušalinti teisėją D. B. Konstatuota, kad Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 2 dalyje nenustatyti tokie nušalinimo pagrindai, kokius nurodė pareiškėjo atstovai. Nesant kitų pagrindų dėl teisėjos D. B. šališkumo, teisėjų kolegija vertino, kad vien tai, jog ji dalyvavo ankstesniame kasaciniame procese, nesudaro teisinio pagrindo kelti abejones dėl jos nešališkumo subjektyviu ir objektyviu požiūriu.

2018 m. vasario 13 d. galutine nutartimi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo trijų teisėjų kolegija, kurioje teisėja D. B. buvo pranešėja, atmetė pareiškėjo kasacinį skundą.

Pareiškėjas skundėsi, kad buvo pažeistas teismo nešališkumo principas dėl to, kad ta pati Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja D. B. jo bylą nagrinėjo du kartus.

Be to, pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 7 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo), skundėsi, kad jis buvo nuteistas už veikas, kurios pagal nacionalinę teisę nelaikomos nusikaltimu. Pareiškėjas nurodė, kad nors Seimas neleido panaikinti jo neliečiamybės, dar jo kadencijos metu buvo priimtas Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimas, sudarantis galimybę patraukti pareiškėją baudžiamojon atsakomybėn, pasibaigus jo Seimo nario kadencijai. Taip jis tapo pirmuoju Seimo nariu, nuteistu už tai, kad balsavo vietoje kito Seimo nario, nors iki tol Seime balsavimas kito Seimo nario vardu buvo laikomas susiklosčiusia parlamentinės veiklos „tradicija“ ir už tai buvo taikoma tik drausminė atsakomybė.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo pažymėjo, kad pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, kad teisėja D. B. parodė asmeninį nusistatymą prieš pareiškėją, todėl šis atvejis nagrinėtas objektyvaus nešališkumo požiūriu. EŽTT pabrėžė, kad vien ta aplinkybė, jog teisėja D. B. buvo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

kolegijos, nagrinėjusios pareiškėjo baudžiamąją bylą, sudėtyje du kartus, pati savaime nesudaro pakankamo pagrindo pagrįstai abejoti jos nešališkumu. Vien tas faktas, kad teisėjas jau priėmė sprendimą dėl panašių, bet nesusijusių baudžiamųjų kaltinimų, savaime nėra pakankamas, kad būtų suabejota to teisėjo nešališkumu kitose bylose. Tačiau kitaip vertinama situacija, jei ankstesniuose sprendimuose yra išvadų, kurios nulemia kaltinamojo kaltės vertinimą vėlesniuose procesuose. Todėl, siekdamas įvertinti, ar pareiškėjo abejonės teismo šališkumu buvo pagrįstos, Teismas įvertino abi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis.

Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas prašė nušalinti teisėją D. B., nes ji jau buvo išnagrinėjusi jo baudžiamąją bylą. Tačiau kasacinis teismas tokį pareiškėjo prašymą atmetė. Teismas pastebėjo, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio 1 dalies 4 punktą teisėjas gali būti nušalintas dėl bet kokių kitų aplinkybių, kurios galėtų pagrįstai kelti abejonių jo nešališkumu. Būtent šiuo pagrindu vadovavosi pareiškėjo atstovai.

EŽTT, įvertinęs abi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, nurodė, kad šiuo atveju Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne tik apibūdino pareiškėjo veikas pagal keletą Baudžiamojo kodekso nuostatų, bet taip pat konstatavo, kad jo veiksmai prilygo dokumentų klastojimui, už kurį nebuvo jokios kitos atsakomybės, tik baudžiamoji.

Įvertinęs visas aplinkybes, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjas pagrįstai baiminosi, jog teisėja D. B. jau galėjo susidaryti išankstinę nuomonę dėl jo kaltės, nors ji nebuvo teisiškai saistoma ankstesnių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išvadų. Tai suponavo, kad pareiškėjo abejonės dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nešališkumo, teisėjai D. B. antrą kartą dalyvaujant pareiškėjo bylos nagrinėjime, buvo objektyviai pagrįstos. Todėl buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Vertindamas pareiškėjo skundo argumentus dėl Konvencijos 7 straipsnio pažeidimo ir dėl neteisėto nuteisimo, Teismas pabrėžė, kad pradėti ikiteisminį tyrimą, pasibaigus pareiškėjo Seimo nario kadencijai, buvo ne tik prokuroro teisė, bet ir pareiga, todėl baudžiamojo persekiojimo pradėjimas dėl pareiškėjo atitiko Konvencijos 7 straipsnio reikalavimus. Teismo nuomone, buvo galima numatyti, kad pareiškėjo veiksmai bus laikomi nusikaltimu pagal baudžiamąjį įstatymą, galiojusį faktinių aplinkybių metu, todėl Konvencijos 7 straipsnis pažeistas nebuvo.

Išvada: pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, o Konvencijos 7 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pažeidimo konstatavimas įvertintas kaip pakankamas pareiškėjo neturtinei žalai atlyginti.
[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 23 d. sprendimas byloje
Patricolo ir kiti prieš Italiją
(pareiškimų Nr. 37943/17, 54009/18 ir 20655/19, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo priimti kasacinį skundą per teisės aktuose nustatytą terminą nepateikus patvirtinimo, kad popierinė pranešimo apie skundžiamo sprendimo įteikimą kopija yra tikra elektroninio originalo kopija

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai byloje buvo keturi Italijos piliečiai: M. Patricolo, M. Brutti (pareiškimas Nr. 37943/17, toliau – pareiškėjai A), M. Angeloni ir F. Roda (pareiškimas Nr. 20655/19, toliau – pareiškėjai B) ir viena ribotos atsakomybės bendrovė Immobiliare Il Castelletto S.R.L. (pareiškimo Nr. 54009/18, toliau – pareiškėjas C).

Visi pareiškėjai padavė kasacinius skundus kasaciniam teismui, tačiau skundai buvo pripažinti nepriimtinais: šio teismo kanceliarijai nepateikus pranešimo apie skundžiamo sprendimo įteikimą (pareiškėjai A); per teisės aktuose nustatytą terminą nepateikus patvirtinimo, kad popierinė pranešimo apie sprendimo įteikimą kopija buvo tikra elektroninio originalo kopija (pareiškėjai B ir C).

Iš esmės remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi (teisė kreiptis į teismą), pareiškėjai skundėsi, kad kasacinio teismo atsisakymas priimti pareiškėjų skundus dėl to, kad jie nesilaikė Civilinio proceso kodekso 369 straipsnyje nustatytų formalių reikalavimų ir terminų, buvo pernelyg formalus ir nepagrįstai apribojo jų teisę kreiptis į teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad jo užduotis šioje byloje yra įvertinti, ar kasacinių skundų pripažinimas nepriimtinas apribojo pačių pareiškėjų teisės kreiptis į teismą esmę. Siekdamas tai padaryti, Teismas visų pirma vertino, ar nustatytais skundo padavimo kasaciniam teismui reikalavimais buvo siekiama teisėto tikslo. Antra, Teismas vertino, ar minėti reikalavimai buvo proporcingi siekiamam tikslui.

Teismas sutiko su Italijos Vyriausybės teiginiu, kad ginčijamomis taisyklėmis buvo siekiama teisėto tikslo – teisinio tikrumo ir tinkamo teisingumo vykdymo.

Vertindamas proporcingumą, Teismas atskirai išskyrė pareiškėjų A situaciją, kai kasacinio teismo kanceliarijai buvo nepateiktas pranešimas apie skundžiamų sprendimų įteikimą. Šiuo aspektu Teismas akcentavo, kad pareiškėjų pateikti kanceliarijai pranešimai apie skundžiamų sprendimų įteikimą kasaciniam teismui leidžia įvertinti, ar buvo laikomasi kasacinio skundo padavimo termino, ir patikrinti, ar sprendimas, dėl kurio paduotas skundas, dar nėra įsiteisėjęs. Todėl pareiškėjams nesilaikant Civilinio proceso kodekso 369 straipsnio, kasaciniam teismui buvo užkirstas kelias ankstyviausioje bylos nagrinėjimo stadijoje įvertinti, ar buvo laikytasi skundų padavimo terminų. Taigi ginčijama priemonė buvo įvertinta kaip adekvati teisėtam tikslui pasiekti.

Dėl pareiškėjų B ir C (jų skundus atsisakyta priimti, nes per teisės aktuose nustatytą terminą nepateiktas patvirtinimas, jog popierinė pranešimo apie skundžiamų sprendimų įteikimą kopija buvo tikra elektroninio originalo kopija) Teismas išskyrė atskirus nagrinėtinius aspektus, kurie aktualūs, siekiant nustatyti kreipimosi į aukštesnės instancijos teismus apribojimo proporcingumą:

– *Reikalavimas, kad apribojimai būtų numatomi*. Teismas pažymėjo, kad Civilinio proceso kodekso 369 straipsnis nustatė pareigą pateikti patvirtintą skundžiamų sprendimų kopiją kartu su pranešimu apie įteikimą. Teismas nematė pagrindo nesutikti su kasacinio teismo išvada, kad, siekiant laikytis Civilinio proceso kodekso 369 straipsnio, buvo būtinas pranešimo apie įteikimą kopijos tikrumo patvirtinimas. Pažymėta, jog kasacinio teismo motyvai buvo aiškūs.

– *Klausimas, kas turėtų prisiimti neigiamas proceso metu padarytų klaidų pasekmes*. Teismas sutiko su Vyriausybe, kad pateikti patvirtinimą, jog dokumentai yra tikros kopijos, nebuvo pernelyg didelė našta, nes tik reikalavo, kad advokatai ant popierinių kopijų, prieš paduodami jas kanceliarijai, surašytų ir pasirašytų tokį patvirtinimą. Atsižvelgiant į tai, atrodė, kad procedūrinės klaidos buvo galima lengvai išvengti, o, įvertinęs tai, kad dėl jos daugiausia kalti pareiškėjų advokatai, Teismas manė, kad neigiamos šios klaidos pasekmės turėtų tekti pareiškėjams.

– *„Perdėto formalizmo“ kriterijus*. Teismas pakartojo savo praktiką, kad taikydami procesines taisykles nacionaliniai teismai turi vengti per didelio formalizmo, kuris gali prieštarauti reikalavimui užtikrinti praktinę ir veiksmingą teisę kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Nagrinėtu atveju dokumentų originalai buvo elektroniniai. Pateikti juos elektronine forma buvo techniškai neįmanoma, nes kasacinis teismas nepriėmė skundų elektroniniu būdu. Esant tokioms aplinkybėms, kad pranešimas apie įteikimą būtų laikomas dokumentu, kurį įformino įgaliojtas valstybės pareigūnas, pareiškėjų advokatai turėjo atlikti papildomą formalumą, t. y. patvirtinti, kad popierinė kopija yra tikra originalaus elektroninio dokumento kopija. Šiuo atveju skundžiamų sprendimų įteikimo data buvo įtraukta į bylos medžiagą nuo pat ankstyviausios bylos nagrinėjimo stadijos, taigi kasacinis teismas galėjo, nesimdamas jokių tolesnių veiksmų ir nedelsdamas, patikrinti, ar pareiškėjų skundai buvo pateikti laiku.

Dėl rizikos, kad popierinės kopijos gali neatitikti elektroninių originalų, Teismas pažymėjo, kad pagal nacionalinę teisę teismui pateiktų dokumentų vientisumas paprastai užtikrinamas baudžiamosiomis ir drausminėmis nuobaudomis, kurios gali būti taikomos pažeidusiems atitinkamas pareigas. Be to, ar popierinės kopijos yra tikros elektroninių originalų kopijos, galima lengvai patikrinti vėlesniame proceso etape pakviečiant pareiškėjus pateikti atitinkamą liudijimą. Tai ypač pasakytina apie perėjimą nuo popierinių prie elektroninių bylų, kai dėl poreikio pritaikyti formalius popieriniams dokumentams taikomus reikalavimus reikia lanksčiau juos taikyti elektroniniams. Panaši nuomonė buvo išreikšta ir Rekomendacijose dėl elektroninio pareiškimo teismui (e-pareiškimo) ir teismų skaitmeninimo, kuriose Europos veiksmingo teisingumo komisija rekomendavo valstybėms užtikrinti tam tikrą lankstumą ir apriboti naudotojams tenkančią administracinę našta keičiant teismines procedūras bei diegiant elektroninių dokumentų sistemas.

Esant tokioms aplinkybėms, Teismas manė, kad patvirtinimo, jog pranešimo apie įteikimą popierinės kopijos buvo tikros kopijos, nebuvimas, nesutrukdė kasaciniam teismui kuo anksčiau įvertinti, ar buvo

laikomasi trumpo kasacinio skundo padavimo termino. Kasacinių skundų pripažinimas nepriimtinais, be kita ko, nesuteikiant pareiškėjams tinkamos galimybės pateikti patvirtinimą vėliau, ypač pereinamuoju laikotarpiu nuo popierinio prie elektroninio proceso, viršijo tai, kas būtina, siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir tinkamą teisingumo vykdymą ir sudarė kliūtis, kad pareiškėjų byla būtų išnagrinėta iš esmės kasaciniame teisme.

Apibendrinamas Teismas konstatavo, kad atsisakymas priimti pareiškėjų B ir C kasacinius skundus pažeidė jų teisę kreiptis į teismą.

Išvada: pareiškėjų A atžvilgiu Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

Pareiškėjų B ir C atžvilgiu pripažintas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjams B priteistas 6 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. birželio 24 d. sprendimas byloje

Kurkut ir kt. prieš Turkiją

(pareiškimo Nr. 58901/19 ir kt., svarbos lygis – 2)

Dėl teismo pareigos atlikti išsamią asmens patikimumo patikros duomenų, su kuriais asmuo nėra supažindinamas ir kuriais remiantis toks asmuo nepriimamas į valstybės tarnybą valstybėje paskelbtos nepaprastosios padėties metu, teisminę kontrolę

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai kandidatavo į pareigas Turkijos valstybinėse institucijose, atitiko visus formalius reikalavimus pareigoms, į kurias kandidatavo, užimti, tačiau į pareigas nebuvo priimti dėl neigiamų patikimumo (biografijos) patikros rezultatų, su kuriais pareiškėjai nebuvo supažindinti. Reikalavimas kandidatams į pareigas valstybinėse Turkijos institucijose atlikti patikimumo patikras buvo nustatytas nepaprastosios padėties, įvestos po bandymo įvykdyti valstybės perversmą, metu nuo 2016 m. liepos 21 d. iki 2018 m. liepos 18 d.

Pareiškėjai sprendimus nepriimti jų į tarnybą valstybinėse institucijose apskundė nacionaliniams teismams, teigdami, kad šiuose sprendimuose nebuvo nurodytos konkrečios nepriėmimo į tarnybą priežastys. Nacionaliniai teismai pareiškėjų skundus atmetė, konstatavę, jog informacija, kurią atskleidė pareiškėjų patikrinimas, pateisino sprendimus atsisakyti skirti juos į tokią tarnybą.

Pareiškėjai EŽTT peticijoje nurodė, kad nacionaliniai teismai netinkamai išnagrinėjo bylas pagal jų skundus, nebuvo užtikrinti sąžiningumo, rungimosi bei šalių lygybės principai, nacionaliniai teismai nevykdė veiksmingos atitinkamus sprendimus priėmusių administracinių institucijų kaltinimų, esą pareiškėjai buvo įsitraukę į neteisėtą veiklą, teisminės kontrolės. Dėl šių priežasčių, pareiškėjų teigimu, buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pirmiausiai pabrėžė, kad jis negali Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies kontekste nustatyti, ar administracinių institucijų atsisakymas skirti pareiškėjus į tarnybą valstybės institucijose buvo teisėtas ir / ar pagrįstas bei ar nacionalinių administracinių teismų sprendimai dėl to buvo teisingi Turkijos teisės požiūriu. Teismo užduotis apsiriboja patikrinimu, ar vidaus procesas buvo teisingas ir ar kitaip atitiko Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimus.

Byloje pažymėta, jog sprendimus nepriimti pareiškėjų į pareigas valstybinėse institucijose priėmusi administracija pareiškėjams neatskleidė viso asmens patikrinimų turinio arba konkrečių faktinių priežasčių, kuriomis buvo grindžiamas pareiškėjų vertinimas. Be to, nors administracinio teismo proceso metu bylą nagrinėję nacionaliniai teismai savo iniciatyva gavo informaciją apie ginčijamus asmenų patikrinimus, jie šios informacijos pareiškėjams neperdavė, neprašė jų pastabų dėl konkrečių kaltinimų. Dar svarbiau tai, kad administraciniai teismai neįvertino, ar visa perduota informacija ar dalis jos visų pirma buvo įslaptinta ir, jei taip, ar nacionalinio saugumo interesai pateisino jos neatskleidimą pareiškėjams. Šiuo aspektu Teismas priminė, jog tam, kad įrodymų neatskleidimas proceso šaliai būtų priimtinas, teismai turi ne tik turėti įgaliojimus patys ištirti įrodymus, bet ir gebėti išsamiai įvertinti priežastis, kuriomis valdžios institucija remiasi

neskelbdama įslaptintų dokumentų, bei nurodyti atskleisti tuos duomenis, kurie, jų manymu, neturėtų būti klasifikuojami, kaip slapti. Atsižvelgiant į tai, kad administraciniai teismai nagrinėjamu atveju tokio vertinimo neatliko, padaryta išvada, jog teismai nesuteikė pareiškėjams pakankamų garantijų, kompensuojančių įrodymų neatskleidimą.

Be to, nagrinėjant bylas nacionaliniuose pirmosios instancijos teismuose pareiškėjams nebuvo suteikta informacija apie konkrečius jų neigiamo asmens vertinimo faktinius pagrindus, todėl jų gynyba praktiškai buvo neveiksminga. Kai kurie iš pareiškėjų savo neigiamo vertinimo faktinius pagrindus sužinojo po to, kai teismai priėmė sprendimą jų bylose. EŽTT vertinimu, tokiu atveju nacionalinių teismų atliekamam ginčijamų sprendimų pagrįstumo patikrinimui turėtų būti taikomas dar aukštesnis išsamumo standartas. Šiuo aspektu atkreiptas dėmesys, kad administracinių teismų sprendimuose buvo mažai argumentų, atskleidžiančių, kokia apimtimi teismai tikrino iš atitinkamų administracinių institucijų gautų faktų teisingumą ir patikimumą. Iš sprendimų taip pat nebuvo aišku, ar administraciniai teismai įvertino pareiškėjų teiginius dėl to, kad jie neturėjo teistumo, kad dėl jų veiksmų nebuvo pradėtas tyrimas ir kad administracinės institucijos rėmėsi netinkamomis teisės normomis.

Atsižvelgęs į nustatytas aplinkybes, EŽTT darė išvadą, kad nacionaliniai teismai veiksmingai ir tinkamai nepasinaudojo jiems šiuo tikslu suteiktomis galiomis. Nors po bandymo įvykdyti perversmą galėjo prireikti įvesti asmens patikimumo patikrinimą, kaip papildomą kriterijų stojant į valstybės tarnybą, nustatytasis nacionalinis reglamentavimas neįtvirtino jokių apribojimų nacionalinių teismų vykdomai teisminei kontrolei po to, kai atitinkamus asmenis atsisakyta paskirti į tokią tarnybą dėl neigiamų asmens patikimumo vertinimo rezultatų. Be to, nė vienas iš nacionalinių teismų, įskaitant Konstitucinį Teismą, nagrinėdamas pareiškėjų bylas nepaprastosios padėties nenurodė, kaip trukdančios jiems visapusiškai įvertinti skundų pagrįstumą. Šiomis aplinkybėmis teisingo bylos nagrinėjimo reikalavimų nesilaikymas negali būti pateisinamas leidimu dėl nepaprastosios padėties įvedimo laikinai nukrypti nuo Konvencijos 6 straipsnio nuostatų.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: kiekvienam pareiškėjui priteista po 2 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. vasario 20 d. sprendimas byloje

Diaconeasa prieš Rumuniją

(pareiškimo Nr. 53162/21, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės finansuojamo asmeninio asistento fizinę negalią turinčiam asmeniui atšaukimo, dėl ko visiškai prarandama autonomija

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja A. Diaconeasa 2013 m. patyrė insultą, dėl kurio ji nebegalėjo judėti, kalbėti ir tinkamai pasirūpinti savo pagrindiniais poreikiais.

2015 ir 2016 m. Suaugusiųjų su negalia apsaugos komisija (toliau – Komisija) išdavė vienerius metus galiojančią pažymą, patvirtinančią, kad pareiškėja turi sunkią negalią, dėl kurios reikalingas asmeninis asistentas. 2017 m. spalio 3 d. Komisija atliko pareiškėjos gebėjimų kompleksinį vertinimą, kaip to reikalauja teisės aktai, ir užpildė formą su socialinio, medicininio ir psichologinio vertinimo išvadomis, kuriose pažymėjo, kad pareiškėja gauna pagalbą iš savo dviejų dukterų, bei rekomendavo joms toliau teikti tokią pagalbą. 2017 m. lapkričio 22 d. Komisija išdavė naują dvejus metus galiojančią pažymą, kuria pareiškėjai nustatytas sunkus neįgalumas, dėl kurio asmeninis asistentas nereikalingas. 2019 m. lapkričio 20 d. Komisija išdavė naują pažymą, identišką išduotai 2017 m., tik nurodė, kad pareiškėjos būklė yra nuolatinė ir dėl to nereikia periodiškai pakartotinai jos vertinti.

Pareiškėja kreipėsi į teismą dėl naujos pažymos, teigdama, kad jos fizinė sveikata nuo 2016 m. nepakito. Apygardos teismas patenkino ieškinį ir panaikino 2019 m. lapkričio 20 d. pažymą, tačiau apeliacinės instancijos teismas panaikino apygardos teismo sprendimą ir paliko galioti Komisijos išduotą pažymą.

Remdamasi Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus gyvenimo gerbimą), pareiškėja skundėsi, kad nuo 2016 m. jos padėtis nepasikeitė, kas pateisintų jai teikiamos priežiūros lygio sumažinimą, ir kad dėl ginčijamo sprendimo ji buvo priversta būti izoliuota, iš jos visiškai atimta autonomija.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia atkreipė dėmesį, kad nagrinėtu atveju valdžios institucijos iš pradžių buvo suteikusios pareiškėjai asmeninį asistentą, todėl pareiškėja skundėsi ne veiksmų nebuvimu, o Komisijos sprendimu sumažinti jai teikiamos priežiūros lygį ir nebeteikti asmeninio asistento. Todėl Teismas šią bylą nagrinėjo kaip bylą dėl įsikišimo į pareiškėjos teisę dėl privataus gyvenimo gerbimo.

Teismas pažymėjo, kad toks kišimasis laikytinas pažeidžiančiu Konvencijos 8 straipsnį, nebent jis yra pateisinamas pagal 8 straipsnio 2 dalį, kaip atliekamas „pagal įstatymą“, siekiant vieno ar kelių jame išvardytų teisėtų tikslų ir yra „būtinasis demokratinėje visuomenėje“, kad būtų pasiektas atitinkamas tikslas ar tikslai.

Vertindamas konkrečias byloje susiklosčiusias aplinkybes, Teismas pastebėjo, kad šiuo atveju kišimasis buvo „pagal įstatymą“ ir juo buvo siekiama teisėto tikslo, t. y. valstybės ekonominės gerovės ir kitų priežiūros paslaugų gavėjų interesų. Todėl reikėjo išsiaiškinti, ar sprendimas atšaukti asmeninį asistentą buvo „būtinasis demokratinėje visuomenėje“, kaip apibrėžta Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje, ir ar valstybė, atsižvelgdama į jau suteiktą vertinimo laisvę, nustatė teisingą pusiausvyrą tarp pareiškėjos intereso išlaikyti asmeninio asistento naudą ir atitinkamų visuomenės interesų.

Priminta, kad atsakovė, kaip Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos narė, pripažino lygias visų neįgaliųjų teises ir teisę į tinkamą gyvenimo lygį ir socialinę apsaugą bei įsipareigojo imtis veiksmingų ir tinkamų priemonių, kad padėtų neįgaliesiems gyventi savarankiškai ir būti įtrauktiems į bendruomenę bei užtikrinti savo asmeninį mobilumą.

Nagrinėtu atveju medicinos specialistai ir socialinės tarnybos įvertino, kad pareiškėjos padėtis nuo 2016 m. nepagerėjo ir jai reikia pagalbos atliekant pačias pagrindines užduotis, tokias kaip asmens higiena, apsirengimas, naudojimasis tualetu, valymas, maisto ruošimas, vaikščiojimas, apsipirkimas, naudojimasis transporto priemonėmis ir pinigų tvarkymas. Tokiai nuomonei pritarė ir apygardos teismas, kuris padarė išvadą, kad pareiškėja pati negalėjo susitvarkyti. Tačiau, priešingai padarytomis išvadoms, tiek 2017 ir 2019 m. pažymas išdavusi Komisija, tiek galiausiai šias pažymas patvirtinęs apeliacinės instancijos teismas manė, kad pareiškėjai asmeninio asistento nereikia.

Atsižvelgdamas į subsidiarumo principą, Teismas pažymėjo, kad jis neturi pakeisti nacionalinių valdžios institucijų nuomonės savo nuomone ir aiškinti bei taikyti vidaus teisę. Tačiau nacionaliniai teismai, kuriems tenka ši užduotis, turi aiškinti vidaus teisę taip, kad atitiktų valstybių įsipareigojimus pagal Konvenciją.

Šiuo atveju apeliacinis teismas nurodė, kad pareiškėjos sveikatos būklė pateisina tik jos negalios klasifikaciją kaip sunkios, tačiau pareiškėja galėjo judėti su pagalba, todėl jai prireikė tik dalinės pagalbos kasdienėje veikloje. Tačiau panašu, kad šis teismas neatsižvelgė į pareiškėjos keblią padėtį ir medicininius, socialinius ir neurologinius vertinimus, kurie nuosekliai parodė pagalbos poreikį. Į įrodymais pagrįstą pareiškėjos argumentą, kad jos sveikatos būklė nuo 2016 m. nepagerėjo, apeliacinis teismas taip pat neatsakė.

Be to, nustatė, kad pareiškėjai reikia dalinės pagalbos, nei Komisija, nei apeliacinės instancijos teismas nenagrinėjo alternatyvių praktinių priemonių, kurios užtikrintų pagarbą jos orumui ir veiksmingą jos teisę į autonomiją. Tiesa, Komisija rekomendavo pareiškėjai ir toliau gauti paramą iš savo šeimos, o socialinio tyrimo ataskaitose buvo pažymėta, kad ji tokią paramą gavo. Tačiau nei Komisija, nei apeliacinis teismas neįvertino šios paramos kokybės ir patikimumo. Nesant išsamaus vidaus vertinimo, Teismas negalėjo sutikti, kad spontaniškai šeimos narių suteikta parama galėtų pakeisti adekvačią pagalbą asmenims su negalia, kaip, atrodo, siūlė Vyriausybė.

Teismas atkreipė dėmesį, kad šios bylos situacija skiriasi nuo tų, kurios susiklostė bylose *Sentges²* ir *Pentiacova ir kiti³*. Šioje byloje nagrinėtas klausimas nebuvo susijęs su pasirinkimu tarp pagrindinės priežiūros

² 2003 m. liepos 8 d. nutarimas dėl priimtino byloje *Sentges prieš Nyderlandus*, pareiškimo Nr. 27677/02.

³ 2005 m. sausio 4 d. nutarimas dėl priimtino byloje *Pentiacova ir kiti prieš Moldovą*, pareiškimo Nr. 14462/03.

ir papildomos (brangesnės) priežiūros, kuri, kadangi yra ribotų valstybės išteklių skyrimo klausimas, patenka į valstybės vertinimo laisvę. Ši byla buvo dėl to, kad pareiškėjai būtų užtikrintas tinkamas rūpestingumo ir orumo lygis, kaip numatyta įstatyme ir išplaukia iš jo aiškinimo, atsižvelgiant į jo tikslus ir principus.

Atsižvelgiant į tai, dėl ko kilo ginčas, taip pat į pareiškėjos bendrą pažeidžiamumą, dėl kurio buvo reikalinga didesnė valdžios institucijų apsauga, ir nepaisant valstybės atsakovės subsidiaraus vaidmens ir jai suteiktos vertinimo laisvės, Teismas nebuvo įtikintas, kad savo sprendimuose Komisija ir apeliacinės instancijos teismas nustatė teisingą pusiausvyrą tarp konkuruojančių viešųjų ir privačių interesų, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Išvada: Konvencijos 8 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteistas 7 500 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo didžiosios kolegijos 2024 m. balandžio 9 d. sprendimas byloje
Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ir kiti prieš Šveicariją
(pareiškimo Nr. 53600/20, svarbos lygis – svarbiausios bylos)

Dėl nepakankamo kovos su klimato kaita priemonių įgyvendinimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjos yra: pagal Šveicarijos teisę veikianti asociacija, įsteigta siekiant skatinti ir įgyvendinti veiksmingą klimato apsaugą savo narių – daugiau kaip 2 000 vyresnio amžiaus moterų (dauguma jų yra vyresnės nei 70 metų) – vardu, ir keturios moterys, visos asociacijos narės, vyresnės nei 80 metų amžiaus, kurios skundžiasi sveikatos problemomis, paaštrėjančiomis per karščius ir darančiomis didelę įtaką jų gyvenimui, gyvenimo sąlygoms ir sveikatai.

Pareiškėjų prašymai įvairioms institucijoms, kuriuose buvo nurodomi įvairūs nesklandumai klimato apsaugos srityje ir siekta atitinkamų institucijų kompetencijai priklausančių priemonių klimato kaitos srityje įgyvendinimo, be kita ko, priimti sprendimą dėl veiksmų, kurių reikia imtis, įskaitant priemones, skirtas Paryžiaus susitarime nustatytam 2030 m. tikslui pasiekti, buvo atmesti. Jos nesėkmingai kreipėsi į Federalinį aukščiausiąjį teismą.

Remdamosi Konvencijos 2 ir 8 straipsniais, pareiškėjos skundėsi dėl įvairių Šveicarijos valdžios institucijų neveikimo siekiant sušvelninti klimato kaitą, pirmiausia visuotinio atšilimo poveikį, kuris neigiamai veikia atskirų pareiškėjų ir pareiškėjos asociacijos narių gyvenimą, gyvenimo sąlygas ir sveikatą. Šiomis aplinkybėmis jos teigė, kad valstybė nepriėmė tinkamų teisės aktų ir nesiėmė tinkamų ir pakankamų priemonių, kad būtų pasiekti kovos su klimato kaita tikslai, kaip numatyta jos tarptautiniuose įsipareigojimuose. Pareiškėjos taip pat skundėsi, kad neturėjo galimybės kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį dėl to, kad valstybė nesiėmė reikiamų veiksmų kovai su neigiamais klimato kaitos padariniais.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Pirmiausia Teismas pažymėjo, kad su klimato kaita susijusius klausimus jis gali spręsti tik pagal savo kompetenciją, numatytą Konvencijos 19 straipsnyje (Teismo įsteigimas), t. y. užtikrinti, kad būtų laikomasi įsipareigojimų, kuriuos prisiėmė Konvencijos ir jos protokolų Aukštosios Susitariančiosios Šalys. Kartu jis nepamiršo, kad netinkami valstybių veiksmai kovojant su klimato kaita didina žalingų padarinių riziką ir iš to kylančias grėsmes naudojimuisi žmogaus teisėmis – grėsmes, kurias jau pripažino pasaulio vyriausybės. Todėl nagrinėta situacija buvo susijusi su įtikinančiomis dabartinėmis sąlygomis, patvirtintomis mokslinėmis žiniomis, kurių Teismas, kaip teisminė institucija, kuriai pavesta užtikrinti žmogaus teisių įgyvendinimą, negalėjo ignoruoti.

Teismas nustatė, kad yra pakankamai patikimų požymių, jog antropogeninė klimato kaita egzistuoja, kad ji kelia rimtą dabartinę ir būsimą grėsmę naudojimuisi Konvencijoje garantuojamomis žmogaus teisėmis, kad valstybės apie tai žino ir gali imtis priemonių jai veiksmingai spręsti, kad prognozuojama, jog atitinkama rizika bus mažesnė, jei temperatūros kilimas neviršys 1,5°C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, ir jei bus

imtasi skubių veiksmų. Jis pažymėjo, kad dabartinių pasaulinių klimato kaitos švelninimo pastangų nepakanka šiam tikslui pasiekti. Jis taip pat nurodė, kad nors teisiniai valstybių įsipareigojimai pagal Konvenciją taikomi šiuo metu gyvenantiems asmenims, kurie tam tikru metu priklauso konkrečios Susitariančiosios Šalies jurisdikcijai, akivaizdu, kad būsimoms kartoms gali tekti vis sunkesnė dabartinių nesėkmių ir neveikimo kovojant su klimato kaita pasekmių našta.

Atsižvelgdamas į tai, Teismas toliau nagrinėjo atskirų pareiškėjų aukos statusą (angl. *victim status*), pareiškėjos asociacijos teisę pateikti bylą teismui (*locus standi*) ir Konvencijos 2 ir 8 straipsnių taikymą.

Teismas nusprendė, kad, siekdami pagrįsti aukos statusą pagal Konvencijos 34 straipsnį dėl skundų, susijusių su klimato kaita, atskiri pareiškėjai turi įrodyti, kad jie asmeniškai ir tiesiogiai nukentėjo nuo vyriausybės veiksmų ar neveikimo. Tai priklauso nuo dviejų pagrindinių kriterijų: (a) didelis pareiškėjo susidūrimo su neigiamu klimato kaitos poveikiu intensyvumas ir b) neatidėliotinas poreikis užtikrinti pareiškėjo individualią apsaugą. Teismas pabrėžė, kad aukos statuso nustatymo slenkstis klimato kaitos bylose yra ypač aukštas – pagal Konvenciją nepriimami skundai dėl visuotinės ieškinio teisės (*actio popularis*). Atidžiai išnagrinėjęs individualių pareiškėjų skundų ir jų pateiktos medžiagos pobūdį ir apimtį, klimato kaitos neigiamo poveikio tikėtimumą ir (arba) tikimybės laipsnį laike, konkretų poveikį kiekvieno individualaus pareiškėjo gyvenimui, sveikatai ar gerovei, žalingo poveikio mastą ir trukmę, rizikos mastą (lokalus ar bendras) ir pareiškėjo pažeidžiamumo pobūdį, Teismas nustatė, kad keturi individualūs pareiškėjai neatitinka aukos statuso kriterijų pagal Konvencijos 34 straipsnį. Todėl Teismas paskelbė jų skundus nepriimtinais.

Dėl asociacijų Teismas nusprendė, kad dėl klimato kaitos, kaip bendro žmonijos rūpesčio, ypatumų ir poreikio skatinti naštos pasidalijimą tarp kartų tikslinga leisti asociacijoms kreiptis į teismą dėl klimato kaitos. Tačiau dėl Konvencijoje numatytos visuotinės ieškinio teisės (*actio popularis*) išimties reikalaujama, kad asociacija pareiškėja, norėdama turėti teisę veikti asmenų vardu ir pateikti skundą dėl tariamo valstybės nesiėmimo tinkamų priemonių apsaugoti juos nuo žalingo klimato kaitos poveikio jų gyvybei ir sveikatai, atitiktų tam tikras sąlygas.

Siekiant asociacijai suteikti teisę veikti kitų asmenų vardu ir pateikti prašymą dėl tariamai nepakankamų valstybės priemonių, skirtų apsaugoti juos nuo neigiamų klimato kaitos padarinių žmogaus gyvenimui ir sveikatai, turi būti įvykdyti trys kriterijai:

– pirma, asociacija turi būti teisėtai įsteigta atitinkamoje jurisdikcijoje arba turėti teisę veikti toje jurisdikcijoje;

– antra, asociacija turi įrodyti, kad siekia tikslo, atitinkančio jos įstatų tikslus, ginant savo narių arba kitų nukentėjusių asmenų žmogaus teises atitinkamoje jurisdikcijoje, nepriklausomai nuo to, ar tai apima kolektyvinį veiksma šių teisių apsaugai nuo klimato kaitos keliamų grėsmių;

– trečia, asociacija turi įrodyti, kad ją galima laikyti tikrai kvalifikuota ir atstovaujančia veikti savo narių ar kitų nukentėjusių asmenų, esančių atitinkamoje jurisdikcijoje ir susidūrusių su specifinėmis klimato kaitos keliamomis grėsmėmis ar neigiamais padariniais jų gyvenimui, sveikatai ar gerovei.

Apžvelgiamoje byloje Teismas nurodė ir kitus reikšmingus veiksnius, kaip antai asociacijos įsteigimo tikslas, jos nepelno siekiantis pobūdis, jos veiklos pobūdis ir mastas atitinkamoje jurisdikcijoje, narystė ir atstovavimas, veiklos principai ir valdymo skaidrumas bei tai, ar, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, teisės kreiptis į teismą suteikimas būtų veiksmingas teisminės gynybos prasme. Asociacijos teisei veikti narių ar kitų nukentėjusių asmenų vardu atitinkamoje jurisdikcijoje netaikomas reikalavimas, kad asmenys, kurių vardu buvo iškelta byla, patys atitiktų aukos statuso reikalavimus klimato kaitos kontekste. Teismas taip pat gali apsvarstyti, ar ir koku mastu jos nariai ar kiti nukentėję asmenys galėjo turėti prieigą prie teismo tose pačiose arba susijusiose nacionalinėse bylose.

Atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes, Teismas nustatė, kad pareiškėja asociacija atitiko atitinkamus kriterijus ir turėjo reikiamą teisę veikti savo narių vardu šioje byloje. Teismas taip pat nusprendė, kad jos skundui taikytinas Konvencijos 8 straipsnis. Atsižvelgęs į išvadą, kad pareiškėjos asociacijos skundai taikomas 8 straipsnis, Teismas nusprendė nenagrinėti bylos pagal 2 straipsnį. Tačiau jis pažymėjo, kad pagal šį straipsnį suformuluoti principai yra labai panašūs į suformuluotus pagal 8 straipsnį.

Dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo

Teismas nustatė, kad Konvencijos 8 straipsnis apima asmenų teisę į veiksmingą valstybės institucijų apsaugą nuo rimto neigiamo klimato kaitos poveikio jų gyvenimui, sveikatai, gerovei ir gyvenimo kokybei.

EŽTT nurodė, jog šiame kontekste pagrindinė susitariančiosios valstybės pareiga yra priimti ir praktiškai taikyti taisykles ir priemones, galinčias sušvelninti esamą ir galimai negrįžtamą būsimą klimato kaitos poveikį. Ši pareiga kyla iš priešastinio ryšio tarp klimato kaitos ir naudojimosi Konvencijoje numatytais teisėmis, taip pat iš to, kad Konvencijos, kaip žmogaus teisių apsaugos priemonės, objektas ir tikslas reikalauja, kad jos nuostatos būtų aiškinamos ir taikomos taip, kad būtų užtikrintos praktinės ir veiksmingos teisės. Teismas pabrėžė, kad jis yra kompetentingas aiškinti tik Konvencijos ir jos protokolų nuostatas. Vis dėlto jis pažymėjo, kad pagal valstybių narių priimtus tarptautinius įsipareigojimus, visų pirma pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją ir 2015 m. Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos, ir atsižvelgiant į įtikinamas mokslines rekomendacijas, visų pirma Tarpvyriausybines klimato kaitos komisijos, valstybės turi nustatyti būtinas taisykles ir priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) koncentracijos didėjimui Žemės atmosferoje ir vidutinės pasaulinės temperatūros kilimui virš lygio, galinčio sukelti rimtą ir negrįžtamą neigiamą poveikį žmogaus teisėms pagal Konvencijos 8 straipsnį. Siekiant veiksmingai gerbti šias teises, valstybės turi imtis priemonių, kad sumažintų išmetamų ŠESD kiekį, iš esmės per ateinančius tris dešimtmečius siekdamos grynojo neutralumo. Todėl valstybės turi nustatyti atitinkamus tikslus ir terminus, kurie turi būti neatsiejama vidaus reguliavimo sistemos dalis, kaip pagrindas klimato kaitos mažinimo priemonėms.

Dėl pareiškėjos asociacijos skundo, susijusio su Šveicarija, Teismas nustatė, kad kuriant atitinkamą nacionalinę reguliavimo sistemą buvo esminių spragų, įskaitant tai, kad Šveicarijos valdžios institucijos, nustatydamos anglies dioksido biudžetą ar kitais būdais, kiekybiškai neapibrėžė nacionalinių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimo apribojimų. Be to, Teismas pažymėjo, kad Šveicarija anksčiau neįvykdė savo ankstesnių ŠESD išmetimo mažinimo tikslų. Šveicarijos valdžios institucijos laiku ir tinkamai nesiėmė veiksmų, kad parengtų ir įgyvendintų atitinkamus teisės aktus ir priemones pagal savo pozityvius įsipareigojimus pagal Konvencijos 8 straipsnį, kurie buvo svarbūs klimato kaitos kontekste.

Konstatuota, kad Šveicarijos Konfederacija viršijo savo diskreciją („vertinimo laisvę“) ir šiuo atžvilgiu neįvykdė savo pareigų. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis.

Dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo

Teismas nusprendė, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis taikytina pareiškėjos asociacijos skundui tiek, kiek jis susijęs su veiksmingu klimato kaitos švelninimo priemonių įgyvendinimu pagal galiojančią teisę, ir pakartojo, kad klimato kaitos kontekste ypač svarbūs kolektyviniai veiksmai. Pagal šią nuostatą pareiškėja asociacija turėjo aukos statusą, o dėl panašių priežasčių, kaip ir vertinant pagal Konvencijos 8 straipsnį, individualūs pareiškėjai – neturėjo.

Teismas sutiko, kad vidaus teismų sprendimuose buvo stengiamasi atskirti individualios apsaugos klausimą nuo bendrojo viešojo intereso skundų (*actio popularis*), nes pagal Federalinio administracinio proceso įstatymo 25a straipsnį garantuojama tik individualių teisių apsauga. Vis dėlto Teismas nusprendė, kad tai, jog pareiškėjos asociacijos skundą atmetė iš pradžių administracinė institucija, o po to dviejų lygių nacionaliniai teismai, prilygo kišimuisi į jų teisę kreiptis į teismą.

Teismas nustatė, kad nacionaliniai teismai nepateikė įtikinančių motyvų, kodėl jie manė, kad nereikia nagrinėti skundų iš esmės. Jie neatsižvelgė į įtikinamus mokslinius įrodymus, susijusius su klimato kaita, ir asociacijos skundų nevertino rimtai. Kadangi pareiškėjai asociacijai ar atskiriems pareiškėjams (asociacijos nariams) nebuvo jokių kitų teisinių galimybių ar apsaugos priemonių, Teismas konstatavo, kad buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Teismas pabrėžė, jog nacionaliniai teismai vaidina svarbų vaidmenį sprendžiant ginčus dėl klimato kaitos, ir tai atsispindi kai kurių Europos Tarybos valstybių narių iki šiol priimtoje teismų praktikoje. Jis pabrėžė teisės kreiptis į teismą svarbą šioje srityje. Be to, atsižvelgiant į bendros atsakomybės ir subsidiarumo principus, užtikrinti, kad būtų laikomasi Konvencijos įsipareigojimų, pirmiausia turi nacionalinės valdžios institucijos, įskaitant teismus.

Išvada: pažeistas Konvencijos 8 straipsnis (16 balsų prieš 1); pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje
Mirzoyan prieš Čekiją
(pareiškimų Nr. 15117/21 ir 15689/21, svarbos lygis – 2)

Dėl atsisakymo patenkinti grėsmę nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai keliančio Rusijos piliečio prašymus pratęsti jo ilgalaikį leidimą gyventi verslo tikslais ir ilgalaikį leidimą gyventi šeimos tikslais

Faktinės aplinkybės

Apžvelgiamoje byloje pareiškėjas yra Rusijos pilietis, kuris nuo 2006 metų gyvena Čekijoje su savo žmona, Armėnijos piliete, ir keturiais vaikais, kurie taip pat yra Rusijos piliečiai. 2009 m. jam buvo išduotas ilgalaikis leidimas gyventi Čekijoje verslo tikslais, galiojantis iki 2011 m. rugpjūčio mėn. Prieš pasibaigiant leidimo galiojimui pareiškėjas pateikė prašymą jį pratęsti. 2014 m. jis taip pat pateikė prašymą dėl naujo ilgalaikio leidimo gyventi šeimos tikslais. Pirmasis prašymas buvo atmestas remiantis tuo, kad pareiškėjo buvimas šalyje neatitinka Čekijos interesų, o antrasis prašymas – dėl pagrįstos rizikos, kad jis gali rimtai sutrikdyti viešąją tvarką. Priimdama šiuos sprendimus, Čekijos kompetentinga institucija rėmėsi įslaptinta informacija; su dalimi tokios informacijos pareiškėjo atstovui buvo leista susipažinti. Pareiškėjas nesėkmingai ginčijo sprendimus atmesti jo prašymus nacionaliniuose teismuose. Panašiu pagrindu taip pat buvo atmestas pareiškėjo prašymas dėl nuolatinio leidimo gyventi, pateiktas remiantis tuo, kad pareiškėjas gyveno Čekijoje bent penkerius metus. Be to, pareiškėjas yra pateikęs prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi, kaip ES piliečio šeimos narys, nes 2020 m. jo pilnametė dukra įgijo Čekijos pilietybę.

Remdamasis Konvencijos 8 straipsniu ir Konvencijos 7 protokolo 1 straipsniu (procesinės garantijos dėl užsieniečių išsiuntimo), pareiškėjas skundėsi, kad jo prašymų atmetimas neigiamai paveikė jo teisę į šeimos gyvenimo gerbimą bei atitinkamą jo žmonos ir vaikų teisę, nes jų geriausi interesai nebuvo tinkamai įvertinti.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Kadangi nacionalinėse institucijose vykę procesai buvo susiję tik su klausimu, ar pareiškėjas turėjo teisę į pasibaigusio leidimo gyventi pratęsimą arba į naujo leidimo išdavimą kitais pagrindais, ir kadangi pareiškėjo atžvilgiu nebuvo priimtas sprendimas dėl išsiuntimo ar galiojantis leidimas gyventi nebuvo panaikintas ar atšauktas dėl teistumo, EŽTT laikėsi pozicijos, kad jo praktikoje suformuluoti kriterijai, skirti tokių priemonių atitikties Konvencijos 8 straipsniui vertinimui, negalėjo būti automatiškai taikomi pareiškėjo situacijai. Taigi, Teismas nagrinėjo, ar pareiškėjo procesinių teisių apribojimas buvo kompensuotas tinkamomis apsaugos priemonėmis, taip pat, ar pareiškėjo šeiminiai ryšiai Čekijoje buvo tinkamai įvertinti.

Konstatavęs, kad administracinėje procedūroje pareiškėjo procesinės teisės buvo reikšmingai apribotos, Teismas atkreipė dėmesį, jog ginčytų sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą patikrino nacionaliniai teismai, įskaitant ir Vyriausiąjį administracinį teismą. Šie teismai buvo nepriklausomi, kaip reikalaujama pagal išplėtotą EŽTT praktiką, ir turėjo prieigą prie įslaptintos informacijos, kuria buvo pagrįsti ginčyti sprendimai. Teismo vertinimu, tai buvo reikšmingos pareiškėjo teisių apsaugos priemonės. Šiame kontekste EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad nacionaliniai teismai konstatavo tam tikros įslaptintos informacijos neatitikimą nacionalinėje praktikoje nustatytiems kokybiniais reikalavimams ir prašė papildomos informacijos, kad galėtų pagrįstai spręsti, ar pareiškėjas tikrai kelia pavojų nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai. Atsižvelgta ir į tai, kad Vyriausiasis administracinis teismas nustatė, jog bylos dokumentai sudarė įtikinamą vaizdą apie bendras ir ilgalaikes pareiškėjo gyvenimo būdo ypatybes bei jo ryšius su nusikalstama bendruomene Čekijoje; svarbu, kad tokios aplinkybės nebuvo susijusios su atskirais incidentais, o sudarė per ilgesnį laikotarpį vykusią faktų mozaiką. Todėl, EŽTT požiūriu, pareiškėjui buvo suteikta bent jau apibendrinta informacija apie duomenis, nulėmusius neigiamą jo vertinimą. Atsižvelgęs į šiuos aspektus, EŽTT apibendrino, kad pareiškėjo byla buvo nagrinėjama nepriklausomuose teismuose, kurie buvo kompetentingi veiksmingai ištirti administracinių institucijų sprendimų pagrįstumą, turėjo prieigą prie įslaptintų dokumentų ir vykdė tokių dokumentų autentiškumo, pateiktos įslaptintos informacijos patikimumo ir tikslumo kruopščią patikrą.

Tiesa, EŽTT neignoravo fakto, kad pareiškėjui nebuvo leista susipažinti su įslaptinta informacija byloje ir kad jo atstovui buvo prieinama tik ta informacijos dalis, kuri apibendrintai apibūdino pareiškėjo elgesį. Vis

dėlto, Teismo požiūriu, tai suprantama, atsižvelgiant į galimas pasekmes nacionaliniam saugumui ir riziką atskleisti policijos operatyvinės veiklos niuansus. EŽTT šiame kontekste akcentavo, kad pareiškėjas viso proceso metu buvo atstovaujamas teisininko ir jo byla buvo nagrinėjama ginčo tvarka. Atitinkamai, teisminė procedūra, EŽTT vertinimu, suteikė pareiškėjui pakankamas garantijas, leidžiančias kompensuoti jo procesinių teisių apribojimus ir neprarasti galimybės veiksmingai ginčyti vykdomosios valdžios teiginius dėl pareiškėjo keliamo pavojaus nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai.

Nagrinėdamas pareiškėjo skundą dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo, EŽTT pripažino, kad pareiškėjo šeimą tikrai paveiktų jo išvykimas iš Čekijos. Vis dėlto buvo pritarta nacionalinių teismų išvadai, kad pareiškėjo išvykimo poveikis jo vaikams būtų labiau netiesioginis. Šiame kontekste pastebėta, jog pareiškėjas nepateikė jokios informacijos apie tai, kokį poveikį jo išvykimas turėtų vaikams, ir neteigė užimantis pagrindinę rolę šeimoje, taip pat, kad jo buvimas Čekijoje yra svarbus vaikų gerovei. Pareiškėjas nepateikė argumentų, kodėl jo šeima negalėtų jo aplankyti Rusijoje, arba kodėl jie negalėtų palaikyti ryšio moderniomis komunikacijos priemonėmis. Papildomai pastebėta, kad pareiškėjas bylos nagrinėjimo EŽTT metu yra pateikęs prašymą išduoti laikiną leidimą gyventi, kaip ES piliečio šeimos narys. Šiuo aspektu Teismas atkreipė dėmesį, kad nesėkmės atveju, be kita ko, jei bus priimtas sprendimas, įpareigojantis išvykti, pareiškėjas galės jį apskųsti. Nesant priimto sprendimo dėl išsiuntimo, pareiškėjas taip pat galės kreiptis dėl vizos, kad aplankytų savo šeimą Čekijoje. Atsižvelgęs į ilgą laikotarpį, praėjusį nuo ginčijamų nacionalinių procesų pradžios, ir į vėlesnius sprendimus, kuriais pareiškėjui buvo atsakyta išduoti leidimus gyventi, taip pat akcentuodamas, kad dar nebuvo priimtas joks formaliai įpareigojantis sprendimas išvykti, Teismas darė išvadą, jog pareiškėjas galėjo mėgautis šeimos gyvenimu su savo vaikais didžiąją jų vaikystės dalį. Be to, Teismas atsižvelgė ir į tai, kad pareiškėjas, regis, ir toliau lieka Čekijoje, nes jo prašymas dėl laikino leidimo gyventi kaip ES piliečio šeimos nariui vis dar buvo nagrinėjamas, o tai *de facto* draudžia kompetentingoms institucijoms jį išsiųsti. Atitinkamai Teismas laikėsi pozicijos, kad nacionalinės institucijos pakankamai atsižvelgė į pareiškėjo šeimos ryšius ir, remdamosi EŽTT praktika, subalansavo reikšmingus interesus, neperžengdamos joms suteiktos diskrecijos ribų.

Išvada: nepažeistas Konvencijos 8 straipsnis (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

MINTIES, SAŽINĖS IR RELIGIJOS LAISVĖ (9 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. kovo 12 d. sprendimas byloje

Kanatli prieš Turkiją

(pareiškimo Nr. 18382/15, svarbos lygis – 2)

Dėl pareigos nacionalinėje teisėje numatyti galimybę asmenims atlikti alternatyviąją karo tarnybą dėl įsitikinimų

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas gimė ir gyvena vadinamojoje „šiaurės Kipro Turkų Respublikoje“ (toliau – ŠKTR). Pagal ŠKTR Karo tarnybos įstatymą karo tarnybą, kurios amžius prasideda nuo 19 metų amžiaus, sudaro trys etapai (verbavimo, aktyviosios tarnybos ir atsargos) ir jos trukmė – iki 30 metų. Šiame įstatyme numatyta, kad laikotarpis nuo aktyviosios karo tarnybos pabaigos iki viso karo tarnybos laikotarpio pabaigos yra „atsargos etapas“, kuriuo, prireikus, turi būti atlikta iki 30 dienų tarnybos per metus. ŠKTR Mobilizacijos įstatyme nustatyta, kad asmuo, kuris, būdamas pašauktas į atsargos tarnybą taikos metu, nepasirodo tarnyboje, privalo sumokėti baudą.

Pareiškėjas 2005 metais atliko vienerių metų aktyviąją karo tarnybą. Kiekvienais metais po to jis buvo šaukiamas vienai dienai tarnybos kaip atsargos karys, šią pareigą jis atliko 2006–2008 metais. 2008 metais pareiškėjas tapo Europos sąžinės prieštaraujančiųjų biuro (angl. *European Bureau for Conscientious Objection*) (toliau – EBCO) Kipro atstovu. 2009 metais jis buvo išrinktas į EBCO valdybą ir atsisakė atlikti karo tarnybą kaip atsargos karys. 2011 metais prieš pareiškėją pradėtas baudžiamasis procesas, kuriame pareiškėjas nurodė, kad sąmoningai atsisako atlikti karinę tarnybą kaip atsargos karys dėl savo pacifistinių ir antimilitaristinių

įsitikinimų, taip pat kad civilinės tarnybos trūkumas prieštarauja Konvencijai. Pareiškėjas taip pat prašė peržiūrėti atitinkamų Mobilizacijos įstatymo nuostatų konstitucingumą. Aukščiausiasis Karo Administracinis Teismas nustatė, kad atitinkamos nuostatos yra konstitucingos ir paaiškino, kad ŠKTR Karo tarnybos įstatymas nenumato galimybės dėl sąžinės prieštaravimų atlikti alternatyviąją karo tarnybą. Pareiškėjas dėl vengimo atlikti karo tarnybą nubaustas bauda, kurią atsisakė sumokėti, todėl atliko dešimties dienų kalėjimo bausmę.

2010 ir 2011 metais pareiškėjas vėl atsisakė atlikti privalomąją karo tarnybą kaip atsargos karys. Dėl to prieš jį buvo pradėtos dvi papildomos bylos, tačiau vėliau kaltinimai atsiimti ir paprašė bylas nutraukti.

Pareiškėjas EŽTT peticijoje skundėsi dėl savo nuteisimo už tai, kad atsisakė atlikti karo tarnybą kaip atsargos karys dėl sąžinės prieštaravimų, teigė, kad tuo buvo pažeistas Konvencijos 9 straipsnis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Atsižvelgdamas į pareiškėjo argumentus, jo, kaip aktyvisto, veiklą ir nuolatinį atsisakymą tarnauti kariuomenėje nepaisant jam taikytų priemonių, EŽTT darė išvadą, kad pareiškėjo prieštaravimas atlikti karo tarnybą, nepriklausomai nuo tarnybos pobūdžio, buvo grindžiamas pakankamai tvirtais, rimtais, nuosekliais ir svarbiais įsitikinimais, kuriems galėjo būti taikomos Konvencijos 9 straipsnio garantijos. Teismas taip pat pažymėjo, jog pagal ŠKTR Karo tarnybos įstatymą „atsargos etapas“ yra neatskiriama karo tarnybos dalis.

Byloje pažymėta, jog pareiškėjas skundėsi ne tik dėl konkrečių valstybės veiksmų, bet ir dėl valstybės nesugebėjimo užtikrinti teisę į alternatyviąją karo tarnybą, grindžiamą sąžinės prieštaravimu. Nacionalinė teisė, numatanti privalomąją karo tarnybą ginkluotosiose pajėgose, įskaitant atsargos karo tarnybą, nenumatė galimybės asmenims atlikti alternatyviąją karo tarnybą dėl sąžinės prieštaravimų. Nepaisant to, kad aptariamu atveju ginčas kilo ne dėl privalomosios, o dėl atsargos karo tarnybos, kuri truko tik vieną dieną (nors galėjo trukti iki 30 dienų per metus), ši tarnyba yra karo tarnybos tęsinys ir yra atliekama kariniuose barakuose, prižiūrint kariuomenės pareigūnams. Vyriausybė nepateikė įrodymų, kad tokia tarnyba hierarchiškai ir instituciniu požiūriu skiriasi nuo tarnybos kariuomenėje. Šiomis aplinkybėmis Teismas priminė, kad jau anksčiau yra nustatęs, jog sistema, kuri nenumato jokios alternatyviosios karo tarnybos arba veiksmingos ir prieinamos procedūros įgyvendinant teisę į sąžinės prieštaravimus, negali būti laikoma užtikrinančia visuomenės bendrųjų interesų ir asmenų, siekiančių įgyvendinti minėtą teisę, interesų pusiausvyrą.

EŽTT konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 9 straipsnis.

Išvada: nustatytas Konvencijos 9 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 9 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete \(prancūzų k.\)](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. kovo 19 d. sprendimas dėl priimtumo byloje

Kirkorov prieš Lietuvą

(pareiškimo Nr. 12174/22, svarbos lygis – 3)

Dėl Rusijos atlikėjo, kuriam uždrausta atvykti į Lietuvą dėl keliamos grėsmės nacionaliniam saugumui, saviraiškos laisvės

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas yra Rusijos ir Bulgarijos pilietybes turintis atlikėjas, kuriam 2021 metais buvo uždrausta 5 metams atvykti į Lietuvos Respubliką, vadovaujantis tuo, kad Lietuvos kompetentingų institucijų vertinimu, jis laikomas grėsme nacionaliniam saugumui. Pareiškėjas yra populiarus Rusijos atlikėjas ir prodiuseris, dėl savo aktyvios koncertinės ir organizacinės veiklos darantis įtaką dideliems visuomenės sluoksniams Rusijos Federacijoje ir kitose buvusios SSSR valstybėse, jo koncertinė veikla užsienio valstybėse oficialių Rusijos Federacijos pareigūnų atvirai įvardijama kaip Rusijos Federacijos „minkštosios galios“ sklaidos įrankis. Be to, pareiškėjas reguliariai lankosi ir koncertuoja Rusijos Federacijos neteisėtai aneksuotame Krymo pusiasalyje, taip sąmoningai paneigdamas Ukrainos teritorinį integralumą ir suverenitetą, ir taip netiesiogiai pateisindamas

agresyvius Rusijos Federacijos veiksmus. Kompetentingos institucijos taip pat nurodė, kad pareiškėją Rusijos Federacija išnaudoja siekdama pateisinti savo agresyvią užsienio politiką ir neigiamai indoktrinuoti Lietuvos Respublikos gyventojus, o jis pats savo pavyzdžiu ir sąmoningais veiksmais palaiko Rusijos Federacijos okupacinę politiką.

Pareiškėjas šį draudimą nesėkmingai skundė Lietuvos teismams, pabrėždamas, kad yra menininkas ir nesidomi politika; jo dainos yra apie meilę, žmonių santykius ir gamtą. Vis dėlto buvo konstatuota, kad draudimas nebuvo neproporcingas: pareiškėjas neturėjo šeiminių, socialinių ar ekonominių ryšių Lietuvoje, be to, jo teisė rengti koncertus kitose ES valstybėse narėse nebuvo apribota. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismas 2021 m. rugsėjo 1 d. priėmė galutinę nutartį administracinėje byloje Nr. eA-3521-968/2021 ir konstatavo, kad pareiškėjo elgesys, jo anksčiau atlikti veiksmai, jų pobūdis suteikė pakankamą pagrindą priėti prie išvados apie jo keliamą grėsmę valstybės saugumui, todėl ginčytas sprendimas kaip ribojanti priemonė buvo pateisinama, proporcinga ir būtina siekiamam tikslui – užkirsti kelią atvykti į Lietuvos Respublikos teritoriją trečiosios šalies piliečiui, kurio buvimas Lietuvoje nepageidaujamas ir vertinamas kaip keliantis grėsmę valstybės saugumui, pasiekti. Teismas nustatė, jog pareiškėjui buvo teisėtai taikytas 5 metų draudimas atvykti į Lietuvą, kadangi tai buvo proporcinga priemonė siekiamiems tikslams užtikrinti. Be to, nenustačius jokių svarbių šeiminių, socialinių ar kitokių svarbių ryšių Lietuvoje, pareiškėjui taikytas draudimas tik atvykimui į Lietuvą, tačiau jo, kaip Europos Sąjungos piliečio, teisė laisvai judėti po valstybių narių teritoriją, vykdyti savo koncertinę veiklą kitose ES valstybėse nebuvo apribota. Teismas konstatavo, jog pareiškėjo teiginiai apie diskriminaciją, lyginant su kitais užsieniečiais, nėra pagrįsti, nes kiekvieno konkretaus užsieniečio situacija paprastai yra unikali.

Remdamasis Konvencijos 10 straipsniu, pareiškėjas Europos Žmogaus Teisių Teismui skundėsi, kad jo atžvilgiu priimtas draudimas buvo jo politinių pažiūrų cenzūros priemonė. Remdamasis Konvencijos 1 protokolo 1 straipsniu pareiškėjas skundėsi dėl prarastų pajamų ir būtinybės grąžinti pinigus už atšauktus koncertus Lietuvoje.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas laikėsi pozicijos, kad draudimas pareiškėjui atvykti yra tiesiogiai susijęs su jo teise į saviraiškos laisvę, nes Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtintos teisės galioja „nepaisant sienų“ ir negalima skirtingai vertinti savo piliečių ir užsieniečių saviraiškos laisvės apsaugos. Valstybės narės gali riboti iš užsienio gautos informacijos sklaidą tik laikydamosi EŽTK 10 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų. Taigi, pareiškėjui uždraudus atvykti į Lietuvą dėl jo pažiūrų, kurias atskleidžia jo elgesys, jo galimybė skleisti informaciją ir idėjas šioje šalyje buvo apribota, todėl Teismas nagrinėjo, ar tai buvo padaryta laikantis Konvencijos 10 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų reikalavimų.

Teismas pirmiausia konstatavo, kad byloje nagrinėta priemonė buvo nustatyta nacionalinėje teisėje, kurios nuostatomis rėmėsi tiek Migracijos departamentas, tiek dviejų pakopų nacionaliniai teismai. EŽTT atsižvelgė į Migracijos departamento paaiškinimą, kad apribojimas pareiškėjui kaip ES piliečiui atvykti į Lietuvą buvo nustatytas ir nacionalinės teisės normoje, kuri perkelia ir įgyvendina Lietuvos įsipareigojimus pagal ES teisę, būtent, Direktyvą 2004/38/EB. Atkreiptas dėmesys ir į tai, kad pareiškėjo skundus nagrinėję nacionaliniai teismai procesiniuose sprendimuose nurodė, jog pagal Konvenciją valstybės nėra įpareigosotos priimti teisės aktų, kurie išsamiai išvardytų visus veiksmus, galinčius paskatinti sprendimą išsiųsti asmenį dėl nacionalinio saugumo priežasčių, kadangi nacionalinio saugumo sąvoka negali būti išsamiai apibrėžta, o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pabrėžė, kad sąvoka „galima grėsmė“ priklauso nuo konkrečių bylos aplinkybių. Tokie išaiškinimai, pasak EŽTT, dar labiau pagrindžia išvadą, kad pareiškėjo teisių, numatytų Konvencijos 10 straipsnyje, apribojimas turėjo teisinį pagrindą, suderinamą su teisinės valstybės principu.

Pripažinęs, kad pareiškėjo teisės suvaržymu siekta vieno ar kelių teisėtų tikslų pagal Konvencijos 10 straipsnį, kurie, be kita ko, apima nacionalinį saugumą, visuomenės saugumą ir viešosios tvarkos prevenciją, Teismas toliau nagrinėjo priemonės proporcingumo klausimą. Šiuo tikslu EŽTT atkreipė dėmesį į Migracijos departamento bei nacionalinių teismų poziciją, kad Rusijos Federacija prieš Baltijos valstybes naudojo įvairias propagandos priemones, įskaitant televiziją, socialinius tinklus, filmus ir populiariosios muzikos atlikėjus, tokius kaip pareiškėjas, kuris, beje, neneigė esąs Rusijos Federacijos „minkštosios galios“ įrankis; šiame kontekste pažymėta ir 2002 m. Seimo rezoliucija, kurioje tarp grėsmių nacionaliniam saugumui įvardytos informacinės grėsmės, įskaitant tam tikrų valstybių ir nevalstybinių veikėjų platinamą propagandą, bei Europos Parlamento

pripažintas poreikis atpažinti ir atskleisti Rusijos skleidžiamą dezinformaciją ir propagandą, atkreiptas dėmesys, kad nagrinėdamas pareiškėjui taikytos priemonės būtinumo klausimą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas rėmėsi Direktyvos 2004/38/EB normomis ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, kurioje aiškinama viešojo saugumo sąvoka. Atsižvelgdamas į bylos faktus ir įvertindamas Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijas, EŽTT nenustatė, kad Lietuvos valdžios institucijų sprendimas laikyti pareiškėją keliančiu realią ir esamą grėsmę nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai, būtų buvęs savavališkas arba nepagrįstas. Kaip pažymėjo Migracijos departamentas ir patvirtino nacionaliniai teismai, pareiškėjas neprieštaravo faktams dėl savo paramos Rusijos Federacijos veiksams Krymo pusiasalyje. Be to, nors pareiškėjas teigė, kad draudimas buvo priimtas kaip bendroji prevencijos priemonė, jo argumentą paneigė Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, pabrėžęs, kad kiekvieno konkretaus užsieniečio situacija paprastai yra unikali, o sprendžiant dėl užsieniečio gyvenimo (buvimo) Lietuvoje pavojaus valstybės saugumui galimybės, atliekamas iš esmės perspektyvinis (į ateitį nukreiptas) vertinimas, taigi tam tikras situacijos prognozavimas šiuo atveju yra neišvengiamas, bet šis procesas turi būti paremtas faktais, ypač anksčiau atliktais asmens veiksmais, jų pobūdžiu; būtent jų pagrindu ir galima daryti išvadą, ar egzistuoja pakankamai reali ir akivaizdi grėsmės valstybės saugumui galimybė. Nagrinėtu atveju pareiškėjas iš esmės neginčijo Užsienio reikalų ministerijos informacijos dėl koncertų okupuotame Kryme ar dėl to, kad jam buvo uždrausta įvažiuoti į Ukrainą.

Apskritai, EŽTT požiūriu, byloje nebuvo jokių duomenų, suponuojančių, kad vertindami faktus, nacionaliniai teismai būtų padarę klaidų ar teisę būtų taikę savavališkai ar nepagrįstai; reikšminga ir tai, kad teismų sprendimai buvo priimti išklausus pareiškėjo poziciją.

Galiausiai, EŽTT palaikė nacionalinių teismų poziciją, kad pareiškėjui taikytas draudimas nebuvo neproporcingas, nes buvo atsižvelgta į tai, kad jo kaip ES piliečio teisės buvo apribotos tik atvykimo į Lietuvą aspektu ir kad bet kuriuo atveju jis neturėjo šeiminių, socialinių ar ekonominių ryšių su šia šalimi.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundo dalį dėl Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimo, viena vertus, Teismas pripažino, kad atsižvelgiant į faktą, jog pareiškėjui buvo uždrausta atvykti į Lietuvą koncertuoti, gali kilti tam tikrų abejonių, ar pareiškėjas galėjo turėti „teisėtą lūkestį“, kuriam būtų taikomas Konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnis, ir dėl to taip pat, ar šiuo atveju taikytinas ir Konvencijos 14 straipsnis (diskriminacijos uždraudimas). Kita vertus, Teismas pastebėjo, kad pareiškėjas nepateikė ieškinio dėl žalos atlyginimo Lietuvos civiliniuose teismuose – teisinės gynybos priemonės, kuria jis galėjo pasinaudoti pagal Lietuvos įstatymus, jei būtų manęs, kad tokia žala jam buvo padaryta dėl Lietuvos valdžios sprendimo uždrausti jam atvykti į šalį. Atsižvelgęs į tai, EŽTT šią skundo dalį pripažino nepriimtina dėl to, kad nebuvo išnaudotos visos vidaus teisinės gynybos priemonės, kaip numatyta Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje.

Išvada: balsų dauguma skundas pripažintas nepriimtiniu.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. kovo 19 d. sprendimas byloje

Almeida Arroja prieš Portugaliją

(pareiškimo Nr. 47238/19, svarbos lygis – 2)

Dėl televizinės diskusijos metu išsakytos kritikos konsultacijas teikiančiai advokatų kontorai ir jos vadovui

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas (ekonomistas, universiteto profesorius ir politikos komentatorius komercinėje televizijoje) televizinės diskusijos apie ligoninės remontą ir su juo susijusius sunkumus metu prabilo apie politinius interesus, kuriais esą grindžiamos teisinės konsultacijos, ligoninei teiktos konkrečios advokatų kontoros; t. y. jis sukritikavo advokatą, tuo metu vadovavusį kontorai, kuris buvo žinomas politikas bei Europos Parlamento narys, dėl trukdymo projektui. Vadovas ir kontora kreipėsi į prokuratūrą dėl esą melagingų kaltinimų, pakenkusių kontoros prestižui ir vadovo garbei. Teismai pareiškėjui paskyrė 7 000 Eur baudą ir nurodė atlyginti padarytą žalą (5 000 Eur kontorai ir 10 000 Eur jos vadovui).

Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT dėl Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Sutikęs su pritaikyto ribojimo tikslo teisėtumu – apsaugoti kitų asmenų reputaciją, – EŽTT pasitelkė pusiausvyros vertinimo testą, reikalingą atlikti esant Konvencijos 8 ir 10 straipsniuose įtvirtintų saugomų vertybių kolizijai. Priminęs jau suformuotą jurisprudenciją, raginančią atsižvelgti į, pavyzdžiui, indėlį į viešojo intereso diskusijas, paveikto asmens žinomumo lygį, naujienų pranešimo temą, ankstesnį atitinkamo asmens elgesį, informacijos turinį ir gavimo būdą bei jos tikrumą, paskelbimo formą, pasekmes ir paskirtos nuobaudos sunkumą, teismas atkreipė dėmesį į tai, kad advokatų kontora buvo garsi, o jos vadovas – visuomenėje gerai žinomas asmuo. Atsižvelgęs į tai, kad pareiškėjo teiginiai buvo platesnės kritikos dėl netinkamų politikų ir viešojo administravimo institucijų ryšių, kurie yra viešojo intereso objektas, dalis, taip pat į tai, kad tai buvo vertybiniai vertinimai, grįsti prielaidomis apie kitų asmenų galimus motyvus, o ne fakto konstatavimas, ir į sąlyginai nedidelę teiginių sklaidą (kadangi vietinė televizija nėra plačiai žiūrima, pasiekia apie 9 500 žiūrovų, ir nors interviu buvo prieinamas internete bei aprašytas tinklaraščiuose, Porto miesto dydžio atžvilgiu sklaida nebuvo reikšminga), EŽTT nusprendė, kad pareiškėjas buvo neproporcingai nubaustas. Juo labiau, kad jam buvo liepta atlyginti 5 000 Eur ir 10 000 Eur sumas už padarytą žalą, nors žalos atlyginimas už šmeižtą turi būti proporcingas reputacijai padarytai žalai, o iš pareiškėjo priteista žalos atlyginimo suma atrodė akivaizdžiai neproporcinga, ypač atsižvelgiant į tai, kad interviu buvo transliuotas privačiame televizijos kanale, turinčiame ribotą auditoriją.

Tokie nacionalinių teismų verdiktai pripažinti turinčiais itin neigiamą įtaką saviraiškos laisvei ir dėl pernelyg didelio advokatų kontoros ir jos vadovo reputacijos sureikšminimo, sutrikdžiusio interesų pusiausvyros testą, pripažinta, kad nacionaliniai teismai peržengė savo diskrecijos ribas ir buvo pažeista Konvencija.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjui priteista 10 000 Eur neturtinės žalos.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. kovo 21 d. sprendimas byloje *Sieć Obywatelska Watchdog Polska prieš Lenkiją* (pareiškimo Nr. 10103/20, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės susipažinti su teisėjų susitikimų žurnalu ir asmenų lankymosi teismo pastate įrašais

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja *Sieć Obywatelska Watchdog Polska* yra Lenkijoje įsikūrusi nevyriausybinė organizacija (toliau – NVO). Jos tikslas – didinti skaidrumą viešojoje erdvėje ir didinti informuotumą apie gerą valdymą ir valdžios atskaitomybę Lenkijoje.

2017 m. liepos mėn. pareiškėja NVO išsiuntė elektroninį laišką Konstituciniam Teismui, prašydama leisti susipažinti su jos pirmininko ir pirmininko pavaduotojo susitikimų žurnalu (angl. *diary of meetings*) ir visų asmenų, kurie nuo 2017 m. sausio 1 d. įėjo į teismo pastatą ir iš jo išėjo, įrašais. Šis prašymas buvo pateiktas atsižvelgus į tuo metu nacionalinėje žiniasklaidoje pasirodžiusias spekuliacijas dėl tariamų šių teisėjų susitikimų su Vyriausybės ministru, dėl kurio statuso baudžiamojoje byloje sprendė Konstitucinis Teismas.

Konstitucinis Teismas atsisakė suteikti prieigą, informuodamas NVO, kad susitikimų žurnalas, kuris nėra oficialus dokumentas, nėra vieša informacija pagal atitinkamus įstatymus ir kad jis (teismas) nevykdo įeinančių ir išeinančių asmenų registravimo.

NVO pateikė nacionaliniams teismams skundą, kuris galiausiai buvo nesėkmingas. Visų pirma, 2019 m. Vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad Konstitucinio Teismo pirmininko ar pirmininko pavaduotojo susitikimų žurnalas yra vidaus dokumentas, kuris negali būti apibūdinamas kaip „viešas“, todėl jo negalima atskleisti. Jis taip pat nusprendė, kad vidaus teisėje nenumatyta pareiga vesti susitikimų žurnalą arba registruoti į viešus pastatus įeinančius ir iš jų išeinančius asmenis.

Remdamasi Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė), besikreipianti nevyriausybinė organizacija skundėsi dėl to, kad Konstitucinis Teismas neleido susipažinti su jos prašoma informacija.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Konvencijos 10 straipsnis nesuteikia asmeniui teisės susipažinti su valdžios institucijos turima informacija ir neįpareigoja Vyriausybės suteikti tokią informaciją asmeniui. Tačiau tokia teisė ar pareiga gali atsirasti, kai galimybė gauti informaciją yra labai svarbi asmeniui įgyvendinant savo teisę į saviraiškos laisvę, ypač „laisvę gauti ir skleisti informaciją“, ir kai atsisakymas ją suteikti būtų kišimasis į šią teisę. Teismas vadovavosi *Magyar Helsinki Bizottság prieš Vengriją* byloje (2016 m. lapkričio 8 d. sprendimas [DK], pareiškimo Nr. 18030/11) išdėstytais principais ir vertino bylą atsižvelgdamas į konkrečias jos aplinkybes bei į toliau nurodytus kumuliatyvius kriterijus: (a) informacijos prašymo tikslą; (b) prašomos informacijos pobūdį; (c) pareiškėjo vaidmenį; ir (d) tai, ar informacija buvo paruošta ir prieinama.

Teismas pažymėjo, kad Lenkijos valdžios institucijos faktiškai neleido pareiškėjai NVO, gerai žinomai organizacijai, siekiančiai skleisti informaciją apie žmogaus teises ir teisinę valstybę, susipažinti su Konstitucinio Teismo teisėjų susitikimų žurnalais, kurie, atsižvelgiant į politinį kontekstą ir diskusijas dėl Konstitucinio Teismo nešališkumo, buvo laikomi viešojo intereso informacija. Šią informaciją Vyriausybei nebuvo sunku surinkti: prašomi susitikimų žurnalai egzistavo, todėl buvo „paruošti ir prieinami“.

Todėl Teismas konstatavo, kad atsisakymas leisti susipažinti su susitikimų žurnalais pažeidė pareiškėjos NVO teisę gauti ir skleisti informaciją. Teismas pakartojo, kad tiksli informacija yra visuomenės sargų (angl. *public watchdog's*) veiklos įrankis.

Nors toks teisės apribojimas buvo pagrįstas nacionaline teise, t. y. Prieigos prie viešosios informacijos įstatymu, jis buvo pagrįstas tik formaliomis priežastimis, susijusiomis su informacijos „viešuoju“ pobūdžiu. Nebuvo pateikta jokių argumentų, kuriais remiantis būtų galima apriboti prieigą prie informacijos, pavyzdžiui, dėl saugumo, valstybės paslapčių ar kitų asmenų privataus gyvenimo apsaugos, kad būtų galima įrodyti, jog atsisakymas suteikti prieigą siekė teisėto tikslo ar buvo „būtinas demokratinėje visuomenėje“.

Todėl konstatuota, kad atsisakymas leisti NVO susipažinti su susitikimų žurnalais pažeidė Konvencijos 10 straipsnį.

Tačiau Teismas nusprendė, kad nebuvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis, kiek tai susiję su galimybe susipažinti su įrašais apie patekimą į Konstitucinio Teismo pastatą. Konstitucinis Teismas informavo NVO, kad lankytojų registracijos žurnalo nėra, o nevyriausybinių organizacijų pripažino, kad nėra galimybės veiksmingai patikrinti šį teiginį. Be to, kaip pažymėjo Vyriausiasis administracinis teismas, vidaus teisės aktuose nebuvo numatyta pareiga viešiesiems pastatams vesti tokį žurnalą. Nebuvo jokių įrodymų, kad NVO prašoma informacija buvo „paruošta ir prieinama“, todėl tai nepripažinta kišimusi į jos teisę gauti ar skleisti informaciją.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis dėl atsisakymo suteikti pareiškėjai NVO prieigą prie susitikimų žurnalų (6 balsai prieš 1); nebuvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis dėl atsisakymo suteikti pareiškėjai NVO prieigą prie atvykimo įrašų (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje

Zöldi prieš Vengriją

(pareiškimo Nr. 49049/18, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės gauti informaciją apie viešųjų lėšų gavėjų tapatybę žurnalistikos tikslais

Faktinės aplinkybės

2013–2014 m. Vengrijos nacionalinis bankas įsteigė šešis fondus, kurie remia švietimą, mokslinius tyrimus, dalijimąsi žiniomis ir susijusią veiklą keliuose srityse, daugiausia ekonomikos. Vengrijos nacionalinis bankas, kuris yra visiškai valstybei priklausantis subjektas, fondams skyrė daug lėšų ir turto. Šių fondų įsteigimo tikslas ir jų išlaidos daugelį metų išliko viešų diskusijų centre, nes jie buvo susiję su valstybės lėšų naudojimu.

Pareiškėja yra tiriamosios žurnalistikos atstovė. Ji prašė dviejų Vengrijos nacionalinio banko įsteigtų fondų pateikti tam tikrą informaciją, susijusią su šių fondų paskelbtais kvietimais teikti paraiškas, kuriais

siekiami finansuoti doktorantūros stipendijas, mokslininkų mobilumą, konferencijas, leidinius ir mokslinių tyrimų programas. Pareiškėja, *inter alia*, prašė nurodyti asmenų, gavusių dotacijas pagal kiekvieną kvietimą teikti paraiškas, vardus ir pavardes, jų gautas pinigų sumas ir finansuojamą veiklą. Remdamasi gauta informacija ji ketino parašyti straipsnį.

Fondams atsisakius atskleisti prašomą informaciją, pareiškėja kreipėsi į teismus, kurie patvirtino atsisakymą, nes tuo metu nebuvo jokios konkrečios teisinės nuostatos, leidžiančios atskleisti tokius asmens duomenis.

Remdamasi Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė), pareiškėja skundėsi EŽTT, kad ji negalėjo gauti informacijos apie Vengrijos nacionalinio banko įsteigtų fondų dotacijų gavėjų tapatybę.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas manė, kad neleidamos pareiškėjai susipažinti su prašoma informacija vidaus institucijos apribojo jos teises pagal Konvencijos 10 straipsnio 1 dalį.

Dėl tokio ribojimo teisėtumo Teismas pažymėjo, jog ginčijami atsisakymai leisti susipažinti su fondų dotacijų gavėjų pavardėmis buvo grindžiami Duomenų apsaugos įstatymo nuostatomis, todėl ribojimas gali būti laikomas teisėtu. Dėl priemonės teisėto tikslo Teismas atkreipė dėmesį į Vyriausybės argumentą, kad pareiškėjos teisės apribojimas tarnavo teisėtam tikslui apsaugoti kitų asmenų teises (užtikrinti dotacijų gavėjų teisę į asmens duomenų apsaugą).

Galiausiai Teismas siekė nustatyti, ar pareiškėjos teisės gauti informaciją apribojimas buvo „būtinai demokratinėje visuomenėje“. Teismas sprendė, ar šioje byloje interesas apsaugoti stipendijų gavėjų vardus buvo tokio pobūdžio ir laipsnio, kad būtų galima pateisinti Konvencijos 8 straipsnio taikymą. Priminta ankstesnė praktika, kad asmens pagrįsti lūkesčiai dėl privatumo gali būti svarbus veiksnys vertinant, ar asmens privatus gyvenimas yra susijęs su priemonėmis, taikomomis ne jo namuose ar privačiose patalpose. Teismas taip pat atsižvelgė į nagrinėjamų duomenų pobūdį ir galimą informacijos atskleidimo poveikį atitinkamų asmenų privačiam gyvenimui.

Šiuo atveju, nors prašomuose duomenyse buvo nurodyti dotacijų gavėjų vardai ir pavardės, jų tapatybė buvo svarbi tik kaip viešųjų lėšų „gavėjų“, t. y. viešųjų lėšų skyrimo aspektu. Vyriausybė nepateikė jokių argumentų, išskyrus nuorodą į valstybės įsipareigojimus duomenų apsaugos srityje, kaip dotacijų gavėjų vardų ir pavardžių atskleidimas paveiktų jų privataus gyvenimo apsaugą. Be to, Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad skaidrumas skirstant valstybės lėšas yra svarbus konstitucinis principas, o Duomenų apsaugos įstatyme ir kituose teisės aktuose numatyta atskleisti duomenis, susijusius su valstybės lėšų valdymu ir skirstymu, tarp kurių gali būti ir jas gaunančių asmenų asmens duomenys. Atsižvelgiant į tai, būtų sunku teigti, kad dotacijų gavėjai, pasinaudoję bet kuriuo iš fondų paskelbtų kvietimų teikti paraiškas finansavimui gauti, negalėjo tikėtis, kad jų, kaip viešųjų lėšų gavėjų, vardai ir pavardės gali būti viešai atskleisti. Atsižvelgęs į šias aplinkybes, Teismas manė, kad kitų asmenų teisių apsaugos interesai nėra tokio pobūdžio ir laipsnio, kad būtų pateisinama taikyti 8 straipsnį ir jį panaudoti pusiausvyroje su pareiškėjos teise į saviraiškos laisvę.

Teismas pažymėjo, kad prašymas suteikti informaciją, kuriuo buvo siekiama prisidėti prie mokesčių mokėtojų pinigų paskirstymo skaidrumo, akivaizdžiai atitinka viešojo intereso kriterijų. Pareiškėja, žurnalistė, prašė atitinkamų duomenų, nes ketino pasinaudoti savo informacijos laisve ir prisidėti prie viešos diskusijos didelio visuomenės susidomėjimo klausimu.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjai priteista 1 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje

Mária Somogyi prieš Vengriją

(pareiškimo Nr. 15076/17, svarbos lygis – 2)

Dėl savivaldybės reputacijos gynimo civiline tvarka, pasidalinus jos veiksmų kritika socialiniame tinkle Facebook

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja, gyvenanti Tata mieste, pasidalino kito socialinio tinklo Facebook vartotojo įrašu, kuriame skatinta dalyvauti demonstracijoje, skirtoje atkreipti dėmesį į savivaldybės veiksmus. Tata savivaldybė kaltinta pardavusi paveldo pastatą vietiniam verslininkui už mažesnę nei rinkos kainą, o tada tą patį pastatą brangiai iš jo išsinuomojusi. Įrašu pasidalinusi pareiškėja taip pat pridėjo savo komentarą dėl savivaldybės sumokėtos sumos, kad į naujas patalpas perkeltų vietos registrą. Nors prokuroras atsisakė pradėti ikiteisminį tyrimą, Tata savivaldybė kreipėsi į teismą su civiliniu ieškiniu, siekdama gauti nuostolių, patirtų dėl žalos reputacijai, atlyginimą ir reikalaujama nutraukti neteisėtus veiksmus. Bylą nagrinėję teismai nusprendė, kad pareiškėja tinkle Facebook turi atsiprašyti savivaldybės, paneigti skleistą informaciją ir kompensuoti patirtą neturtinę žalą. Teismai atkreipė dėmesį į tai, kad juridiniai asmenys turi teisę į savo reputacijos apsaugą, taip pat pabrėžė, kad tikrovės neatitinkančios informacijos skleidimas nėra saugomas teisės į saviraiškos laisvę.

Pareiškėja kreipėsi į EŽTT dėl Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia vertino, ar į pareiškėjos saviraiškos laisvę kištasi siekiant teisėto tikslo. Pakartojęs jau suformuotą jurisprudenciją, EŽTT pažymėjo, kad dėl savo užimamo vaidmens demokratinėje visuomenėje valstybės įgaliojimus turinčios vykdomosios valdžios institucijos interesai palaikyti gerą reputaciją skiriasi nuo fizinių asmenų teisės į reputaciją ir privačių ar viešųjų juridinių asmenų, konkuruojančių rinkoje, reputacijos interesų. Nors teismas neatmetė galimybes, kad atskiri valdžios institucijų nariai, kurie gali būti aiškiai identifikuoti dėl riboto narių skaičiaus ir pateiktų kaltinimų pobūdžio, gali turėti teisę savo vardu iškelti bylą dėl šmeižto, paprastai civilinės bylos dėl šmeižto, iškeltos viešosios valdžios įgaliojimus turinčio juridinio asmens, negali būti laikomos siekiančiomis teisėto tikslo „apsaugoti kitų asmenų reputaciją“ pagal Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį.

Teismas pažymėjo, kad įrašė minėtas pardavimas buvo susijęs su savivaldybei priklausančio turto valdymu ir viešųjų lėšų naudojimu ir teismo neįtikino nacionalinių teismų padaryta išvada, esą savivaldybė turėjo interesą apsaugoti savo komercinę sėkmę. Pabrėžta, kad net ir įgyvendindama savo teisę į nuosavybę, savivaldybė turėjo tarnauti visuomenei ir buvo finansuojama mokesčių mokėtojų, be to, nei pranešimas, kuriuo pasidalijo pareiškėja, nei jos pačios komentarai nebuvo susiję su tariamais neteisėtais veiksmais, atliktais nustatyto ar atpažįstamo darbuotojo. Juo labiau, ir byla dėl šmeižto iškelta ne atskirų juridinių asmenų narių, o pačių juridinių asmenų. Atsižvelgiant į tai, kad priemone nebuvo siekta teisėto tikslo, teismas nevertino, ar ji buvo būtina demokratinėje visuomenėje, ir konstatavo Konvencijos pažeidimą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

Pareiškėjai priteista 1 500 Eur neturtinės ir 402 Eur turtinės žalos.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. birželio 18 d. sprendimas byloje

Suprun prieš Rusiją

(pareiškimų Nr. 58029/12, 29440/19 ir kt., svarbos lygis – 3)

Dėl teisės susipažinti su archyvine informacija apie sovietų represijas ir daryti tokių dokumentų kopijas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas pateikė penki Rusijos piliečiai, kurie daugiausia dėmesio skiria sovietų politinių represijų istorijos tyrimams, vienas Šveicarijos pilietis, Švedijos diplomato Raoulio Wallenbergo, Antrojo pasaulinio karo pabaigoje išgelbėjusio dešimčių tūkstančių Vengrijos žydų gyvybes ir dingusio be žinios sovietų nelaisvėje, anūkas, ir Maskvoje įsikūrusi nevyriausybinė organizacija „International Memorial“, kuriai už pastangas fiksuoti žmogaus teisių pažeidimus buvo paskirta Nobelio taikos premija.

Pareiškėjai bandė gauti archyvinę informaciją apie sovietų represijas, įskaitant etnines deportacijas ir egzekucijas, įvykdytas neteisminių institucijų nurodymu XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje. Dupuy

siekė gauti informacijos apie R. Wallenbergo likimą. Visais atvejais buvo atsisakyta suteikti prieigą arba pateikta informacija buvo neišsami, arba pareiškėjams neleista pasidaryti originalių dokumentų kopijų. Vienas iš pareiškėjų, Suprunas, buvo pripažintas kaltu dėl neteisėto etninių represijų aukų „asmeninių ir šeimos paslapčių“ rinkimo savo archyviniam darbui dėl priverstinio vokiečių-rusų perkėlimo.

Remdamiesi Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė), pareiškėjai skundėsi, kad apribojus jų prieigą prie archyvinės informacijos apie sovietų politines represijas buvo pažeista jų teisė gauti informaciją. Pareiškėjai taip pat rėmėsi Konvencijos 7 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas nusprendė, kad atsisakymas leisti pareiškėjams susipažinti su archyvine informacija apie sovietų represijas arba nesuteikimas teisės kopijuoti ar fotografuoti tokią archyvinę informaciją prilygo kišimuisi į jų teisę gauti informaciją, numatytą Konvencijos 10 straipsnyje.

Teismas pažymėjo, kad naudojimasis teise į saviraiškos laisvę neįmanomas be galimybės perduoti tiksliai ir išsamią informaciją. Fotografavimas ar archyvinių dokumentų kopijų darymas leidžia istorikams ir tyrėjams užfiksuoti tikslus ir nepakeistus originalių dokumentų vaizdus. Tai palengvina tikslesnę ir tikresnę istorinių dokumentų sklaidą, kuri yra labai svarbi moksliniam darbui ir informuotoms viešosioms diskusijoms. Tai taip pat atitinka visuomenės teisę gauti informaciją, išplečiant istorinių dokumentų pasiekiamumą už fizinių archyvų ribų. Tiriant sovietų politines represijas, archyvinių dokumentų nuotraukos gali pasitarnauti kaip skaidrumo priemonė, teikianti patikimų įrodymų apie praeities valdžios institucijų veiksmus ir sprendimus, taip didinant visuomenės istorinį sąmoningumą.

Teismas pakartojo, kad istorinės tiesos ieškojimas yra neatsiejama saviraiškos laisvės dalis ir kad tokie klausimai nusipelno aukšto lygio apsaugos, garantuojamos politinei kalbai, ir kad vidaus teismai turėtų atsižvelgti į šiuos elementus.

EŽTT pažymėjo, jog šioje byloje asmenys, su kuriais susiję pareiškėjų prašymai suteikti informaciją, profesinę veiklą vykdė XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmetyje. Atsižvelgiant į praėjusį laiko tarpą, buvo galima pagrįstai manyti, kad tuo metu, kai buvo pateikti prašymai, minėti asmenys jau buvo mirę. Teismas pakartojo, kad mirusio asmens privatus gyvenimas po mirties nesitęsia ir kad teisės pagal 8 straipsnį yra išskirtinai asmeninės ir neperleidžiamos. Todėl susipažinimas su informacija apie mirusius NKVD pareigūnus ar Stalino laikų prokurorus negalėjo pažeisti jų privatumo. Kiek tai susiję su šių asmenų palikuonimis, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjai šioje byloje nesiekė pateikti jokių savarankiškų reikalavimų ar atskleisti intymių politinių represijų vykdytojų ar aukų privataus gyvenimo aspektų. Nesant ypatingų aplinkybių, pareiškėjų tyrimo poveikis palikuonių jausmams, jei toks ir buvo, turėjo būti minimalus ir tolimas.

Teismas pabrėžė, kad bet kuriuo atveju Rusijos teismai iš tikrųjų nesistengė įvertinti 8 straipsnio taikymo šiose bylose, o vertino tik tai, ar sprendimai atitiko Rusijos teisės reikalavimus.

Teismas manė, kad archyvinių dokumentų kopijų darymo apribojimu nebuvo siekiama jokio nustatomo teisėto tikslo ar „neatidėliotino socialinio poreikio“. Be to, Teismas pažymėjo, kad dokumentai buvo „paruošti ir prieinami“, su jais buvo galima susipažinti, o apribojimas nebuvo būtinas veiksmingam archyvų darbui. Pareiškėjai iš tiesų galėjo peržiūrėti dokumentus, nors ir per ribotą laiką, taip pat rankiniu būdu nukopijuoti jiems reikalingą informaciją. Tačiau perrašymas ne tik užėmė daug laiko, bet ir nepadėjo pareiškėjams padidinti savo darbo patikimumo visuomenės akyse tokiu pat mastu, kaip tai būtų padariusios originalių dokumentų kopijos. Apribojimai taip pat neleido jiems padaryti dokumentų prieinamų interneto svetainėje ar išspausdintų viešajame archyve, skirtame sovietinio teroro istorijai. Taip buvo apribota platesnės visuomenės galimybė susipažinti su šia informacija ir pakenkta viešos diskusijos visuomenei svarbiu klausimu galimybė.

Taip pat pažymėta, kad valdžios institucijos pareiškėjams nepateikė jokių tinkamų alternatyvų apribojimui gauti archyvinės informacijos kopijas. Teismas konstatavo, jog medžiagos kopijavimo apribojimu nebuvo siekiama jokio teisėto tikslo ir jis nebuvo „būtinas demokratinėje visuomenėje“.

Todėl visų pareiškėjų atžvilgiu buvo konstatuotas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas.

Atsižvelgdamas į savo išvadas dėl Konvencijos 10 straipsnio, Teismas nusprendė, kad jam nereikia priimti atskiro sprendimo dėl likusios skundų dalies, visų pirma pagal Konvencijos 7, 8 ir 14 straipsnius, priimtumo ar pagrįstumo.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis (vienbalsiai).
41 straipsnis: pareiškėjams priteista po 7 500 Eur neturtinei žalai atlyginti.
Pateikta atskiroji nuomonė.
[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. birželio 25 d. sprendimas byloje
Affaire Conseil national de la jeunesse de Moldova prieš Moldovos Respubliką
(pareiškimo Nr. 15379/13, svarbos lygis – 2)

Dėl pareigos atsižvelgti į kitų asmenų teisę į pagarbą sprendžiant dėl pagalbos telefono linijos reklaminio plakato publikavimo miesto stenduose

Faktinės aplinkybės

Moldovos parlamente svarstant įstatymo, skirto kovai su diskriminacija, projektą, pareiškėjas – nevyriausybinė organizacija Moldovos nacionalinė jaunimo taryba – dalyvavo koalicijoje, kur buvo atsakingas už nemokamos pagalbos susidūrus su diskriminacija telefono linijos įdiegimo projektą. Kišiniovo mero paprašius leisti miesto stenduose iškabinti plakatus, vaizduojančius įvairius asmenis (pvz., juodaodį, rankomis susikibusius vyrus, neįgalų ir t. t.) su informacija apie šią liniją, sudaryta darbo grupė nustatė, kad plakatuose pavaizduotų bendruomenių nariai (t. y. neįgalieji, romai) išreikšė nepritarimą, todėl jų iškabinti neleista. Nors vėliau Nacionalinės konkurencijos apsaugos agentūros atlikta ekspertizė patvirtino reklamą nepažeidus teisės aktų, kartu paraginta atsižvelgti į minėtų bendruomenių nuomones.

Moldovos teismai pareiškėjo ieškinius, kuriais reikalauta leisti iškabinti plakatus, atmetė. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 10 straipsniu, kreipėsi į EŽTT teigdamas, kad buvo neteisėtai ir neproporcingai kišamasi į jo laisvę naudoti karikatūras ir skleisti informaciją apie nemokamos pagalbos telefono linijos įdiegimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Pirmiausia vertinta, ar iš tikrųjų atsisakymas leisti iškabinti plakatus buvo būtina priemonė siekiant apsaugoti kitų asmenų (neįgaliųjų ir romų bendruomenės) teisę į pagarbą jų orumui. Nors plakate karikatūromis vaizduoti neigiami stereotipai apie romus ir neįgaliuosius, atsižvelgta į tai, kad informacija apie pagalbos liniją buvo susijusi su visuomenei svarbia tema. Teismo jurisprudencijoje jau anksčiau pripažinta, kad kai nevyriausybinė organizacija atkreipia dėmesį į visuomenei svarbius klausimus, ji atlieka panašų vaidmenį kaip spauda, kas pagal Konvenciją garantuoja panašią apsaugą. Kadangi pareiškėjas savo plakatą iliustravo karikatūromis, pabrėžta, kad satyra yra meninės išraiškos ir socialinio komentaro forma, kuria siekiama provokuoti ir agituoti, taip prisidedant prie viešos diskusijos.

Akcentuota, kad pareiškėjas prie plakate esančių karikatūrų prirašė tekstą, raginantį bendruomenes skambinti nemokama pagalbos linija, jei jos patirtų diskriminaciją. Teismas nesuabejojo, jog nebuvo siekiama įžeisti, išjuokti ar stigmatizuoti šias bendruomenes arba skatinti neapykantos kalbą ir netoleranciją. Anaip tol, vertinant platesniame kontekste, plakatas ir karikatūros aiškiai buvo priemonė atkreipti visuomenės dėmesį į socialinius stereotipus ir pažeidžiamų grupių patiriamą diskriminaciją, kartu skatinant jas ginti savo teises. Pabrėžta, kad plakatui buvus susijusiam su viešojo intereso klausimu, jis turėjo teisę į didesnę apsaugą pagal Konvencijos 10 straipsnį, taip sumažinant Moldovos valdžios institucijoms suteiktą diskreciją. Bylą nagrinėję nacionaliniai teismai pirmiausia rėmėsi dviejų organizacijų – romų ir neįgaliųjų, – su kuriomis konsultavosi Kišiniovo miestas, išreikštu nepritarimu, tačiau tokiu būdu ignoravo plakatų antidiskriminacinę idėją bei kontekstą, kai vyko viešos diskusijos dėl antidiskriminacinio įstatymo. Teismas atkreipė dėmesį į Moldovos aukščiausiojo teismo sprendimą netaikyti saviraiškos laisvės įstatymo nuostatų, o toks veiksmingos teisminės kontrolės nebuvimas laikytas savaimė problemišku ir dar labiau sumažinusi valstybės diskreciją.

Teismas pažymėjo, kad ginčijamas plakatas, norėtas eksponuoti Kišiniovo gatvėse, galėjo paveikti šimtus tūkstančių žmonių, tačiau suabejojo, ar plakato, kuriame buvo aiškiai ir suprantamai išreikšta mintis prieš diskriminaciją, iškabinimas galėjo paskatinti ar pateisinti vaizduojamų bendruomenių diskriminaciją ar net kurstyti priešiškamą joms. Vis dėlto atsižvelgta į tai, kad pareiškėjui neleista eksponuoti savo plakatų tik

Kišiniovo miesto reklaminiuose skyduose ir sklaidai jis galėjo naudotis kitomis komunikacijos priemonėmis, ypač internetu. Įvertinus tai, kad nacionaliniai teismai neatliko veiksmingos peržiūros, kaip reikalaujama pagal Konvencijos 10 straipsnį, taip pat tai, kad apžvelgiamas įsikišimas galėjo turėti slopinantį poveikį satyrinėms saviraiškos formoms, susijusioms su socialiniais klausimais, jis laikytas nebūtinu demokratinėje visuomenėje ir konstatuotas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas. Laikyta, kad pažeidimo konstatavimas savaime yra satisfakcija už pareiškėjo patirtą neturtinę žalą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete \(prancūzų k.\)](#)

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. sausio 9 d. sprendimas dėl priimtumo byloje

Atasagūn prieš Turkiją

(pareiškimo Nr. 24621/21, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės atsakomybės apimtį užtikrinant nuosavybės apsaugą stichinių nelaimių atveju

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjui savivaldybė išdavė leidimą gyvenamojo namo statyboms jam priklausančiame žemės sklype, kuriame atlikus grunto tyrimus buvo nustatyta nuošliaužų rizika ir specialisto išvadoje rekomenduotos konkrečios priemonės bei statybos specifikacijos šiai rizikai suvaldyti. Baigus statybos darbus savivaldybė pareiškėjui išdavė leidimą gyventi, tačiau vėliau sklype įvyko nuošliauža, nuo kurios nukentėjo pareiškėjo namas. Po nuošliaužos parengtose specialistų išvadose nustatyta, kad ji įvyko dėl to, jog statybų metu nebuvo laikytasi minėtų rekomendacijų. Atitinkamai buvo pateiktos naujos rekomendacijos ir pareiškėjo keletą kartų pakartotinai prašoma imtis būtinų priemonių, tačiau pareiškėjas jų nevykdė. Į nekilnojamojo turto registrą įtrauktus pastabą, kad pareiškėjo žemė yra nelaimės zonoje, jam buvo išmokėta trijų mėnesių nuomos dydžio kompensacija, tačiau pareiškėjui kreipusis dėl tolesnės pagalbos savivaldybė nustatė, kad jis ir toliau gyvena savo namuose, todėl šį prašymą atmetė.

Pareiškėjas kreipėsi į teismą dėl nuošliaužos padarytos žalos jo namui atlyginimo, teigdamas, kad dėl savivaldybės kaltės žemė nepagrįstai buvo pripažinta tinkama statyboms. Teismas nusprendė atlikti ekspertizę, kurios metu nustatyta, kad: žalos namui nebūtų buvę, jeigu statybos projektas būtų įgyvendintas atsižvelgiant į grunto savybes; tokia žala atsirado dėl inžinerinės klaidos, o ne dėl netinkamo teritorijų planavimo; pareiškėjas galėjo imtis individualių priemonių ir pagal statybos taisykles nusausti gruntą bei pastatyti atraminę sienelę, kad išvengtų nuošliaužos; pareiga patikrinti, ar statinio projektas buvo tinkamai parengtas ir įgyvendintas, savivaldybei nepriklausė; nebuvo problemų dėl pastato laikančiųjų konstrukcijų ir namas vis dar buvo tinkamas gyventi. Atsižvelgiant į tai, konstatuota, kad savivaldybė, suteikdama pareiškėjui statybos leidimą, nepadarė jokios klaidos, todėl pareiškėjo skundas atmetas. Nors pareiškėjas šį teismo sprendimą skundė aukštesnės instancijos teismams, jo reikalavimas dėl žalos atlyginimo nebuvo tenkintas.

EŽTT pateiktame pareiškime pareiškėjas skundėsi, jog administracinės institucijos padarė klaidą, kai rengdamos miesto urbanistikos planą paskelbė, kad jo žemė yra tinkama statyti, nors ji yra nuošliaužų vietovėje, ir dėl žemės ypatybių savivaldybė pareiškėjui neturėjo išduoti statybos leidimo. Pareiškėjo teigimu, jis neteko galimybės naudotis savo turtu, negavęs jokios kompensacijos, o tai lėmė Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Visų pirma, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas pateko į Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio taikymo sritį, kaip šios nuostatos saugomo turto, kuris buvo apgadintas dėl nuošliaužos, savininkas. Taigi toliau vertino valdžios institucijų pareigos imtis atitinkamų priemonių, skirtų pareiškėjo namams apsaugoti, apimtį ir ar jos laikėsi šios pareigos. Šį klausimą Teismas nagrinėjo atsižvelgdamas į bendrąją normą, esančią Konvencijos

Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pirmos pastraipos pirmame sakinyje, kuri nustato kiekvieno fizinio ar juridinio asmens teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe.

Remdamasis ankstesne praktika, Teismas pakartojė, kad realus ir veiksmingas naudojimas teise, kurią garantuoja nurodyta Konvencijos nuostata, negali priklausyti tik nuo valstybės pareigos susilaikyti nuo bet kokio kišimosi ir gali prireikti pozityviųjų apsaugos priemonių. Tačiau stichinės nelaimės, kurių žmogus nekontroliuoja, negali primesti tokio masto įsipareigojimų valstybei, kaip, pavyzdžiui, pavojingos veiklos vykdymo srityje (šiuo klausimu palyginimui žr. bylą *Öneryıldız prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 48939/99). Teismas pažymėjo, kad stichinės nelaimės yra įvykiai, kurių valstybės nekontroliuoja ir kurių prevenciją galima užtikrinti tik įgyvendinant priemones, kuriomis siekiama kuo labiau sumažinti jų neigiamą poveikį. Prevencijos pareigos apimtį iš esmės sudaro veiksmingos teisinės ir reguliavimo sistemos sukūrimas ir priemonių, stiprinančių valstybės gebėjimą kovoti su tokio pobūdžio žalingais ir netikėtais gamtos reiškiniais, priėmimas. Prevencija apima, be kita ko, teritorijų planavimą ir urbanizacijos kontrolę, o šiuo atžvilgiu nacionalinės valdžios institucijos yra geriausiai pasirengusios, viena vertus, įvertinti stichinių nelaimių, kurios gali kilti regione, riziką ir, kita vertus, nustatyti atitinkamas savivaldybes ir jose gyvenančius gyventojus, kuriems kyla ši rizika. Šiame kontekste Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo namas buvo apgadintas ne dėl žmogaus veiklos, o dėl nuošliaužos, t. y. natūralios kilmės reiškinio. Todėl šis atvejis turi būti atskirtas, pavyzdžiui, nuo atvejo, susijusio su staigiu ir smarkiu potvyniu, sukeltu didžiulio vandens išleidimo iš administracijos kontroliuojamo rezervuaro upėje (pvz., byla *Kolyadenko ir kiti prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 17423/05), taip pat atvejo, kai žmonės žuvo ir turtas buvo sunaikintas dėl metano sprogo valdžios pastatytame ir prižiūrimame sąvartyne (pvz., *Öneryıldız* byla).

Teismas atkreipė dėmesį, kad pareiškėjas įsigijo žemę, kurioje pasistatė namą, gavęs reikiamus leidimus. Šiuo aspektu Teismas nurodė, kad jis neturi nuspręsti, ar ginčo žemėje buvo galima statyti, ir kad šį sprendimą turi priimti nacionalinės valdžios institucijos, atsakingos už teritorijų planavimą. Diskrecijos, susijusios su daugybe vietos veiksnių, naudojimas yra neatsiejamas nuo teritorijų planavimo politikos ir būtinų priemonių pasirinkimo bei taikymo. Šiuo aspektu Teismas pabrėžė, kad prieš statybas buvo atliktas grunto tyrimas, o už tyrimą atsakingas specialistas savo ataskaitoje aiškiai nurodė ginčo žemės grunto ypatybes ir pateikė technines rekomendacijas dėl pastato statybos. Taigi, pareiškėjas žinojo, kur bus jo namas, ir jį statė žinodamas visus reikšmingus faktus, todėl privalėjo būti pakankamai atidus ir rūpestingas.

Šiuo atveju buvo nustatyta, kad dėl nuošliaužos nukentėjo tik pareiškėjo namas, o institucijų atlikti ekspertiniai vertinimai nustatė, jog minėtas namas buvo pastatytas nesilaikant įstatymo reikalavimų, ir pareiškėjas turėjo imtis atitinkamų būtinų priemonių, kad galėtų toliau ten gyventi: visų pirma, savo valdoje pastatyti atramines sienas ir užtikrinti grunto nusausinimą. Teismas nenustatė pagrindo suabejoti valdžios institucijų nustatytais faktiniais aplinkybėmis ir pažymėjo, kad nepaisant daugybės savivaldybės įspėjimų pareiškėjas, kuris pagal bylos duomenis nebuvo sudaręs draudimo poliso su statyba susijusiai rizikai padengti, neatliko rekomenduojamų darbų, o taip žala dar padidėjo. Pareiškėjas negalėjo ignoruoti nei tokio neveikimo pavojaus, nei neigiamų pasekmių, kurias dėl šio pavojaus jis gali patirti, todėl laikytina, kad jis sąmoningai prisiėmė šią riziką. Šiuo atžvilgiu Teismas atkreipė dėmesį į bendrąjį principą *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*, pagal kurį niekas negali remtis savo kalte savo naudai. Be to, Teismas nurodė, kad nuošliaužos padarytos žalos dydis nesutrukdė pareiškėjui toliau ten gyventi, kitaip tariant, jis ir toliau naudojo savo turtu.

Teismas pažymėjo, kad jis neturi teisės pakeisti vietos valdžios institucijų požiūrio dėl geriausios politikos teritorijų planavimo ir regioninės plėtros klausimais savuoju. Nacionalinės valdžios institucijos turi nuspręsti dėl priemonių, kurių reikia imtis siekiant užkirsti kelią stichinei grėsmei, ir dėl pagalbos, kuri turi būti teikiama nelaimės aukoms, nes tokios priemonės iš esmės patenka į valstybės diskreciją. Pareiškėjui buvo suteikta pagalba ir jis gavo trijų mėnesių nuomos dydžio kompensaciją, tačiau ši pagalba nebuvo atnaujinta, nes valdžios institucijos suprato, jog pareiškėjas ir toliau gyvena savo name.

Teisingumo Teismas nenustatė pagrindo suabejoti nacionalinių teismų vertinimu, kurie, remdamiesi ekspertų ataskaitų išvadomis, nusprendė, kad šiuo atveju žalos atlyginimo sąlygos nebuvo įvykdytos. Šiomis aplinkybėmis Teismas konstatavo, kad Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimo nebuvo, todėl pareiškimas yra nepriimtinas, kaip akivaizdžiai nepagrįstas.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete \(prancūzų k.\)](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. sausio 30 d. sprendimas byloje
Bernotas prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 59065/21, svarbos lygis – 2)

Dėl pareigos kompensuoti socialinio draudimo įstaigai netekto darbingumo pensiją, išmokėtą asmeniui, kurį pareiškėjas netyčia sužalojo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas 2010 m. sausio mėnesį, valydamas šautuvą po medžioklės, netyčia pašovė Ž. K, kuris patyrė rimtus sužeidimus. Pareiškėjas buvo pripažintas kaltu baudžiamojoje byloje dėl sunkaus sveikatos sutrikdymo, priteisiant turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą nukentėjusiajam. Pareiškėjas kaltę pripažino ir iš dalies atlygino žalą. Dėl neturtinės žalos atlyginimo dydžio buvo paduotas apeliacinis skundas ir apeliacinės instancijos teismas priteistą sumą sumažino iki 37 032 litų.

2010 m. rugpjūtį Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatė, kad dėl patirtų sužalojimų Ž. K. darbingumo lygis sumažėjo 60 proc. Tą patį mėnesį iš Valstybinio socialinio draudimo fondo pareiškėjui paskirta netekto darbingumo pensija. Vėliau kelis kartus darbingumo lygis buvo peržiūrimas, kol galiausiai nustatytas 45 proc. netekto darbingumo lygis iki Ž. K. pensinio amžiaus 2039 m.

Nuo 2011 m. socialinės draudimo įstaigos kelis kartus kreipėsi į teismus, prašydamos kompensuoti Ž. K. išmokėtas netekto darbingumo pensijos sumas, tokį atlyginimą priteisiant iš pareiškėjo, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.290 straipsnio 3 dalimi. Teismai minėtus prašymus tenkino.

Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsniu (nuosavybės apsauga), manė, kad pareiga atlyginti sumokėtą netekto darbingumo pensiją yra neteisinga ir neproporcinga. Pareiškėjas pabrėžė, kad žalą sukėlė nelaimingas atsitikimas, jis savo kaltę pripažino, nukentėjusiajam buvo priteistas turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas, kuris visiškai kompensavo patirtus sužalojimus. Jis pažymėjo, kad pareiga atlyginti netekto darbingumo pensijos sumas buvo neterminuota ir mokama suma vis didėjo dėl didėjančios pensijos sumos. Be to, pareiškėjas pabrėžė, kad jis, mokėdamas mokesčius ir socialinio draudimo įmokas, jau prisidėjo prie viešųjų fondų, iš kurių mokamos socialinio draudimo išmokos, tačiau toliau buvo verčiamas finansuoti nukentėjusiam asmeniui mokamą pensiją, taip perkeliant jam valstybei priklausančias pareigas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pirmiausia pažymėjo, kad byloje nagrinėjamu atveju pareiškėjas buvo įpareigotas sumokėti 5 824 Eur netekto darbingumo pensijos kompensaciją, kurią socialinio draudimo įstaiga išmokėjo asmeniui, kurį netyčia sužalojo pareiškėjas. Tokia pareiga vertintina kaip kišimasis į pareiškėjo teises pagal Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnį.

Teismas akcentavo, kad Lietuvos teisės aktuose buvo numatyta, jog draudimo išmokas išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos įgyja regresio teisę į žalą padariusį asmenį. Vertindamas, ar tokiu įsikišimu buvo siekiama teisėto tikslo, Teismas pabrėžė, kad nagrinėjama priemone buvo siekiama užtikrinti valstybės institucijų galimybę mokėti netekto darbingumo pensiją asmeniui, kurį sužalojo pareiškėjas, taigi tokiu įsikišimu buvo siekiama teisėtų visuomenės interesų tikslų.

Toliau buvo vertinama, ar aptariamasis kišimasis buvo proporcingas siekiamam tikslui. Pirmiausia Teismas nesutiko su pareiškėjo argumentu, kad jis visiškai kompensavo nukentėjusiajam padarytą žalą sumokėdamas baudžiamajame procese priteistą turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo sumą. Teismas išskyrė nukentėjusiojo patirtą turtinę žalą sužeidimo metu (medicininės, transporto ir pan. išlaidos) ir žalą, kilusią vėliau (pvz., pajamų netekimas dėl netekto darbingumo, papildomos medicininės išlaidos). Teismas sutiko su Vyriausybės argumentu, kad visa žala sužeidimo metu negali būti visada nustatyta, nes nukentėjęs asmuo turi turėti teisę reikalauti atlyginti naujus nuostolius, kurie kilo jau po sužeidimo.

Atkreiptas dėmesys, kad reikalavimas pareiškėjui kompensuoti nukentėjusiajam išmokėtas sumas nebuvo privaloma ar automatinė jo pripažinimo kaltu, padarius nusikalstamą veiką, pasekmė. Nacionaliniai teismai vertino, ar Ž. K. darbingumas sumažėjo dėl pareiškėjo veiksmų ir ar jam mokama pensija buvo lygi žalai, patirtai dėl sužalojimų. Pagal vidaus teisę pareiškėjas galėjo būti įpareigotas atlyginti tik tiek pensijos, kiek

atitiko jo veiksmais padarytą žalą. Be to, pareiškėjas turėjo galimybę ginčyti priežastinį ryšį tarp savo veiksmų ir nukentėjusiojo sužalojimų masto, jo prašymu buvo paskirta teismo medicinos ekspertizė procese dėl 2017 m. pateikto reikalavimo atlyginti išlaidas. Taigi Teismas vertino, kad visos procedūros, vertinant jas bendrai, suteikė pareiškėjui galimybę pateikti savo argumentus atitinkamoms institucijoms, kad jos nustatytų teisingą pusiausvyrą tarp konfliktuojančių interesų.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad nukentėjusiajam išmokėtos netekto darbingumo pensijos dydis buvo nustatytas ne automatiškai, o atsižvelgiant į individualias aplinkybes ir faktinę jo patirtą žalą. Apskaičiuojant pensiją, buvo atsižvelgta į Ž. K. darbingumo lygį, darbo stažą ir atlyginimą, kurį jis gaudavo iki traumos; vienu laikotarpiu, kai jo darbingumas buvo įvertintas pakankamai aukštai (70 proc.), pensija nebuvo mokama.

Teismas atsižvelgė į pareiškėjo išdėstytą argumentą, kad Ž. K. pensijos dydis taip pat priklausė nuo bazinės pensijos dydžio, kurį nustato Vyriausybė, atsižvelgdama į įvairius ekonominius ar politinius veiksnius, tačiau akcentavo, kad negali konstatuoti, jog netekto darbingumo pensijos dydžio koregavimas taip, kad jis atspindėtų besikeičiančią ekonominę realybę šalyje, yra savavališkas ar neprotingas. Pareiškėjas neįrodinėjo, kad laipsniškas Ž. K. pensijos didinimas buvo reikšmingas arba kad dėl to ši pensija nebeatitiko Ž. K. patirtos žalos dėl traumų.

Akcentuota ir tai, kad, vertinant proporcingumą, svarbu, jog nukentėjusiojo darbingumui pagerėjus ateityje, pareiškėjas turėtų teisę prašyti teismų iš naujo įvertinti mokėtinos kompensacijos dydį. Ypač svarbu, kad nacionalinė teisė suteikė pareiškėjui galimybę prašyti sumažinti sumą, kurią jis privalo sumokėti, be kita ko, atsižvelgiant į jo finansinę padėtį, į tai, kad sužalojimas buvo padarytas netyčia, arba tai, kad jis jau atlygino nukentėjusiajam didelę padarytos žalos dalį. Tačiau pareiškėjas tokio prašymo niekada neteikė. Taigi jis nepasinaudojo nacionalinių įstatymų suteikta galimybe siekti sumažinti jam tenkančią finansinę naštą ir nepateikė teismui paaiškinimų, kodėl to nepadarė.

Teismas įvertino ir tą aplinkybę, kad socialinio draudimo įstaiga patenkino visus pareiškėjo prašymus išdėstyti mokėjimus kas mėnesį mokamomis įmokomis, o teisminį procesą jo atžvilgiu pradėjo tik po to, kai jis atsisakė savo noru atlikti mokėjimus. Taigi nacionalinės institucijos elgėsi lanksčiai ir ėmėsi priemonių, skirtų palengvinti jam tenkančią finansinę naštą.

Galiausiai Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjo prievolės atlyginti nukentėjusiajam išmokėtą netekto darbingumo pensiją trukmė, nors ir neabejotinai ilga, yra tokia pati kaip ir laikotarpis, per kurį nukentėjusiojo darbingumas ir pajamų gavimas išlieka sumažėjęs, t. y. tokia pati kaip laikotarpis, per kurį nukentėjusysis ir toliau patirs pareiškėjo neatsargių veiksmų pasekmes. Todėl Teismas negalėjo spręsti, kad nagrinėjamo kišimosi trukmė yra pakankama, jog jis būtų pripažintas neproporcingu.

Įvertinęs šios konkrečios bylos aplinkybes, Teismas konstatavo, kad buvo nustatyta teisinga pusiausvyrą tarp, viena vertus, bendro visuomenės intereso ir, kita vertus, pareiškėjo nuosavybės teisių.

Išvada: Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje *Guðmundur Gunnarsson and Magnús Davíð Norðdahl prieš Islandiją* (pareiškimų Nr. 24159/22 ir 25751/22, svarbos lygis – 2)

Dėl parlamento rinkimų rezultatų patvirtinimo, neužtikrinus nešališko ir veiksmingo skundų nagrinėjimo dėl rinkimų rezultatų vienoje rinkimų apygardoje

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai skundėsi dėl Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimo, nepagrįstai patvirtinus 2021 m. Islandijos Parlamento rinkimų rezultatus, pareiškėjams kandidatuojant savo atitinkamų partijų rinkimų sąrašuose vienoje iš regioninių rinkimų apygardų, bet jų neišrinkus į Islandijos Parlamentą – *Althingi*.

Althingi sudaro šešiasdešimt trys nariai, renkami ketveriems metams, taikant atviro sąrašo proporcingo atstovavimo sistemą. Penkiasdešimt keturios parlamento vietos apygardų lygmeniu paskirstomos kandidatams pagal partijų sąrašus, atsižvelgiant į balsų skaičių ir be rinkimų slenksčio. Devynios papildomos išlyginamosios vietos nacionaliniu lygiu skiriamos kandidatams pagal partijų sąrašus, jeigu jų atitinkamos partijos visoje šalyje gauna ne mažiau kaip 5 proc. visų balsų.

2021 m. *Althingi* rinkimuose Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje daugiausiai balsų surinko Liberalų reformatų partija, o po jos – Piratų partija. Dėl nedidelio balsų skirtumo Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje perskaičiavus balsus, mandatai nacionaliniu lygmeniu buvo perskirstyti.

Pareiškėjai teigė, kad jų teisės pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį būti renkamiems buvo pažeistos dėl įvairių trūkumų, susijusių su balsų perskaičiavimu Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje, ir dėl to, kad Islandijos valdžios institucijos nesugebėjo veiksmingai išnagrinėti jų skundų. Jie atkreipė dėmesį į tai, kad nebuvo pakankamo teisinio pagrindo perskaičiuoti balsus, kad buvo rimtų balsavimo biuletenių saugojimo ir tvarkymo pažeidimų ir kad suinteresuotų šalių atstovai neturėjo veiksmingos galimybės stebėti balsų perskaičiavimą. Pareiškėjų nuomone, nustatyti pažeidimai kėlė pavojų rinkimų rezultatų patikimumui ir turėjo lemti rinkimų rezultatų negaliojimą.

Pareiškėjai taip pat teigė, kad jiems nebuvo prieinamos jokios teisių gynimo priemonės dėl jų skundų pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį, kadangi jie negalėjo pagrįstai inicijuoti teismo proceso, galinčio išnagrinėti jų reikalavimus ir tinkamai kompensuoti jų praradimus.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, kad Teismo didžioji kolegija 2020 m. liepos 10 d. sprendime *Mugemangango prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 310/15, išaiškino skundų pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį nagrinėjimo kriterijus, todėl Teismas vadovavosi šiais kriterijais nagrinėdamas pareiškėjų skundą. Teismas pažymėjo, kad laisvų rinkimų sampratai kiltų grėsmė tik tuo atveju, jei būtų įrodymų apie procedūrinius rinkimų proceso pažeidimus, sutrukdžiusius žmonėms laisvai reikšti savo nuomonę, ir kai skundai dėl tokių pažeidimų nebūtų veiksmingai patikrinami nacionaliniu lygmeniu.

Teismas pabrėžė, kad šiuo atveju kyla pavojus ne pareiškėjų teisei laimėti rinkimus savo rinkimų apygardoje, o teisei laisvai ir veiksmingai kandidatuoti juose. Pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį pareiškėjai turėjo teisę kandidatuoti į rinkimus sąžiningomis ir demokratinėmis sąlygomis, nepaisant to, ar galiausiai jie užėmė vietą *Althingi*.

Teismas pastebėjo, kad pagal pradinį balsų skaičiavimą 2021 m. rugsėjo 26 d., pirmasis pareiškėjas buvo išrinktas į *Althingi*, nes Liberalų reformų partija gavo 1 072 balsus, ko nepakako būti išrinktam Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje, tačiau tai reišė, kad pareiškėjas turėjo teisę gauti nacionaliniu lygmeniu skiriamą išlyginamąją vietą. Vėlesnis perskaičiavimas Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje lėmė, kad pareiškėjo partija gavo 1 063 balsus (devyniais balsais mažiau nei per pirmąjį skaičiavimą), todėl jis prarado išlyginamąją vietą.

Dėl antrojo pareiškėjo Teismas pastebėjo, kad pagal pradinį balsų skaičiavimą 2021 m. rugsėjo 26 d. jis nebuvo išrinktas į *Althingi*, nes Piratų partija gavo tiek balsų, kurių nepakako vietai Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje. Be to, nebuvo įrodinėjama, kad jis turėjo gauti išlyginamąją vietą. Po perskaičiavimo antrojo pareiškėjo partija gavo vienu balsu mažiau nei pirmajame skaičiavime ir jo padėtis nepasikeitė. Skunde *Althingi*, pateiktame po rinkimų, jis rėmėsi netinkamu biuletenių saugojimu ir tvarkymu nuo pradinio skaičiavimo iki perskaičiavimo ir tuo, kad Vyresnioji rinkimų komisija jo, kaip jo partijos sąrašo atstovo, neinformavo apie perskaičiavimą.

Vertindamas, ar pareiškėjų skundų nagrinėjimas buvo veiksmingas, Teismas pabrėžė, kad tuo metu, kai Parengiamasis įgaliojimų komitetas atliko tyrimą, įgaliojimų komitetas pateikė rekomendacijas ir dėl jų balsavo visi *Althingi* rūmai, visus tuos organus sudarė naujai išrinkti parlamento nariai, kurių įgaliojimai nebuvo patvirtinti ir kurie neprisizadėjo būti ištikimi Konstitucijai. Taigi *Althingi*, kaip visiškai veikiantis parlamentas, dar turėjo būti sudarytas. Tuo metu nauji parlamentarai, kurie dar tik turėjo tapti visateisiais parlamento nariais, patys sprendė savo likimą.

Pasisakydamas dėl sprendimus priimančio organo nešališkumo, Teismas nurodė, kad Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje užtikrinamos teisės į laisvus rinkimus kontekste reikiamos nešališkumo garantijos yra skirtos užtikrinti, kad priimtas sprendimas būtų pagrįstas tik faktiniais ir teisiniais, o ne politiniais sumetimais. Skundo dėl rinkimų rezultatų nagrinėjimas neturi tapti forumu politinei kovai tarp skirtingų partijų. Todėl tokiose

situacijose kaip ši, kai parlamentas pats priima sprendimą dėl savo narių rinkimų teisėtumo ir nepriklausoma institucija vėliau neperžiūri tokio sprendimo, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas nacionalinėje teisėje nustatytais nešališkumo garantijoms, kiek tai susiję su rinkimų rezultatų nuginčijimo nagrinėjimo tvarka.

Teismas pastebėjo, kad pareiškėjų skundų tyrimas, skundų nagrinėjimas ir rekomendacijų *Althingi* formulavimas buvo patikėtas Parengiamųjų įgaliojimų komitetui ir Įgaliojimų komitetui, kuriuos sudarė tie patys devyni nariai ir du stebėtojai. Komitetų nariai nebuvo išrinkti burtų keliu, jie buvo išrinkti naujų parlamento narių pagal tvarką, kuri konkrečiai užtikrino, kad didesnės frakcijos turėtų atstovus, o mažiausios frakcijos (neturinčios narių komitetuose) turėtų stebėtojų statusą. Nė vienas komiteto narys nebuvo išrinktas iš Šiaurės vakarų rinkimų apygardos arba nacionaliniu lygiu gavęs išlyginamąją vietą. Kartu Teismas pažymėjo, kad tyrimo metu komitetų narių įgaliojimai rinkimuose dar nebuvo patvirtinti, o Parengiamąjį įgaliojimų komitetą sušaukė asmuo, laikinai einantis *Althingi* pirmininko pareigas. Teismas taip pat pažymėjo, kad Parengiamųjų įgaliojimų komiteto priimtose darbo tvarkos taisyklėse nebuvo jokių nuostatų, numatančių komiteto narių atšaukimą, kilus interesų konfliktui arba dėl panašių priežasčių.

Visų naujai išrinktų parlamento narių, įskaitant ir išrinktus Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje, įgaliojimus patvirtino visi *Althingi* rūmai. Teismas pažymėjo, kad akivaizdu, jog per balsavimą *Althingi* rūmuose nemaža dalis parlamento narių buvo tiesiogiai paveikti ir iš esmės sprendė savo likimą.

Teismo nuomone, *Althingi* procesas, susijęs su pareiškėjų skundais, galėjo sukelti rimtą susirūpinimą dėl nešališkumo. Tokia išvada padaryta įvertinus tai, kad niekas teisinio reguliavimo sistemoje netrukde naujiems parlamentarams, išrinktiems į Šiaurės vakarų rinkimų apygardos vietas ir visos šalies išlyginamąsias vietas, dalyvauti sprendimų, susijusių su pareiškėjų skundais, priėmimo procese. Visi parlamentarai, išrinkti Šiaurės vakarų rinkimų apygardoje, ir kandidatas, išrinktas į išlyginamąją vietą, išskyrus pirmąjį pareiškėją, balsavo už įgaliojimų patvirtinimą ir dėl to pareiškėjų skundo atmetimą. Jei pareiškėjų skundai būtų tenkinti, minėti parlamentarai būtų susidūrę su nauju rinkimų turu rinkimų apygardoje ir galimu balsavimo rezultatų pasikeitimu. Islandijos įstatymai nereikalavo, kad parlamentarai, kurie tiesiogiai susiję su jų balsavimo rezultatais, nedalyvautų tokiaame procese, kitaip tariant, nebuvo priemonių, galinčių užkirsti kelią galimam šališkumui ar vėlesnės nepriklausomos institucijos atliekamos parlamento sprendimo peržiūros.

Nesant tinkamų institucinių ir procedūrinių apsaugos priemonių nuo politinių ir partinių *Althingi* sprendimų, ir atsižvelgiant į tai, kad šioje byloje akivaizdžiai nebuvo pasinaudota nepriklausoma peržiūros procedūra, pirmiau minėti nešališkumo klausimai įvertinti kaip nesuderinami su Protokolo Nr. 1 3 straipsnio reikalavimais.

Dėl sprendimus priimančio organo diskrecijos Teismas, įvertinęs, kad teisės aktų nuostatos, kurias *Althingi* taikė priimdamas sprendimą dėl pareiškėjų skundo, leido skirtingai interpretuoti sprendimų priėmimą ir dėl to šis procesas pasižymėjo neribota diskrecija, nurodė, kad *Althingi* diskrecija, sprendžiant dėl pareiškėjų skundų, nebuvo pakankamai tiksliai apibrėžta nacionalinės teisės nuostatomis.

Įvertinęs tai, kad pareiškėjai turėjo galimybę efektyviai dalyvauti procedūroje dėl skundų dėl rinkimų nagrinėjimo, pateikdami savo poziciją pagrindžiančius faktinius ir teisinius argumentus, tai, jog balsavimas dėl įgaliojimų ir rinkimų pagrįstumo *Althingi* rūmuose buvo paremtas išsamia parlamento narių turima tyrimo medžiaga, Parengiamojo įgaliojimų komiteto ataskaita, kurioje atsižvelgta į svarbius faktinius ir teisinius svarstymus, taip pat įvertinęs kitas aplinkybes, Teismas sprendė, kad pareiškėjų skundų nagrinėjimo procedūra buvo teisinga ir objektyvi bei garantavo pakankamai motyvuotą sprendimą.

Nepaisant to, kad pareiškėjų skundai buvo išnagrinėti taikant sąžiningą ir objektyvią procedūrą, užtikrinančią pakankamai pagrįstą sprendimą, susirūpinimas dėl sprendimus priimančio organo nešališkumo ir jo diskrecijos naudojimo įvertinti kaip nesuderinami su Protokolo Nr. 1 3 straipsnio reikalavimais. Todėl šiuo atveju Islandijos valdžios institucijos abiejų pareiškėjų atžvilgiu neįvykdė savo pozityvios procedūrinio pobūdžio pareigos užtikrinti veiksmingą skundų, susijusių su rinkimų teisėmis, tyrimą, kaip reikalaujama pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį.

Atsižvelgdamas į nustatytus nešališkumo garantijų trūkumus ir nevaržomą institucijų diskreciją, Teismas įvertino, kad šios bylos aplinkybėmis nebuvo įrodyta, jog pareiškėjai disponavo veiksminga vidaus teisinės gynybos priemone, atitinkančia Konvencijos 13 straipsnio reikalavimus, todėl konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos 13 straipsnis kartu su Protokolo Nr. 1 3 straipsniu.

Išvada: nustatytas Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas, taip pat Konvencijos 13 straipsnio, taikomo kartu su Protokolo Nr. 1 3 straipsniu, pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjams priteista po 13 000 Eur neturinės žalos atlyginimo.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2024 m. birželio 11 d. sprendimas byloje

Kokėdhima prieš Albaniją

(pareiškimo Nr. 55159/16, svarbos lygis – 2)

Dėl parlamentaro mandato panaikinimo, nustačius, kad jis nesilaikė pareigos vengti interesų konflikto, užsiimdamas verslu, generuojančiu pelną iš valstybės lėšų

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjo prašymas susijęs su Konstitucinio Teismo sprendimu, kuriuo pareiškėjo, kaip parlamento nario, mandatas buvo panaikintas dėl to, kad šis mandatas įvertintas kaip nesuderinamas su jo dalyvavimu verslo veikloje per bendrovę Abissnet SHA. Pareiškėjas skundėsi, kad pašalinimas iš pareigų pažeidė jo teisę atlikti parlamentaro vaidmenį, o tai prieštarauja Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje numatytiems garantijoms, taip pat pakenkė jo reputacijai, atitinkamai pažeidžiant Konvencijos 8 straipsnį.

Pareiškėjas teigė, kad Konstitucinio Teismo pateiktas teisės aiškinimas jo byloje buvo pernelyg platus ir nenusipėjamas. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad parlamentaro mandatas prasidėjo tuomet, kai rinkimų rezultatus paskelbė Vyriausioji rinkimų komisija. Pareiškėjas buvo partneris įmonėje, kuri buvo sudariusi sutartis su vietos valdžios institucijomis dėl kompiuterių paslaugų po to, kai jis buvo paskelbtas išrinktu parlamento nariu. Pareiškėjas teigė, kad jo paties mandatą rinkimų komisija patvirtino 2013 m. rugpjūčio 2 d., o sutartis, kurias Konstitucinis Teismas įvertino kaip sukeliančias interesų konflikto situaciją, buvo sudarytos iki šios datos. Todėl Konstitucinio Teismo sprendimas jam negalėjo būti numatomas pagal įstatymą. Nuo tos dienos, kai buvo paskelbtas jo išrinkimas parlamento nariu, jis neleido Abissnet SHA dalyvauti jokiuose viešuosiuose pirkimuose ar sudaryti sutarčių su valstybinėmis institucijomis, siekdamas išvengti interesų konflikto. Be to, 2014 m. vasario mėn. jis pardavė savo Abissnet SHA akcijas ne dėl numanomo interesų konflikto, o siekdamas užtikrinti, kad bendrovės veiklai nebetrunkdytų jo konstituciniai suvaržymai.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, jog neginčyta, kad Konstituciniam Teismui panaikinus pareiškėjo parlamentaro mandatą, buvo įsikišta į pareiškėjo teises, saugomas pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį. Šalys taip pat sutarė, kad iš esmės nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais konfliktų prevenciją dėl su parlamento nariais susijusių interesų, buvo siekiama teisėtų tikslų, tokių kaip užtikrinti jų nešališkumą ir visuomenės pasitikėjimą įstatymų leidėju, vengti situacijų, kai jie galėtų pasinaudoti savo padėtimi, siekdami pasipelnyti iš valstybės išteklių.

Teismas pastebėjo, kad Konstitucijos 70 straipsnio 3 dalis draudžia parlamentarams užsiimti bet kokia veikla, už kurią gaunamas pelnas iš valstybės išteklių. Be to, įstatyme Nr. 9367/2005 aiškiai nurodyta, kad parlamentarams, kaip ir kitiems valstybės pareigūnams, draudžiama sudaryti sutartį ar subrangos sutartį su bet kuria viešąja institucija, tas pats taikoma ir visoms bendrovėms, kuriose pareigūnas turi kokių nors turtinių interesų. Konstitucinio Teismo jurisprudencija šiuo klausimu buvo aiški. Todėl nekilo jokių abejonių, kad įmonės, kuri gauna pajamų iš sutarčių su valstybės institucijomis, valdymas yra nesuderinamas su parlamento nario mandatu pagal nacionalinę teisę.

Teismas pažymėjo, kad bendrovė Abissnet SHA, kurios vienintelis akcininkas buvo pareiškėjas, sudarė interneto ir fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikimo sutartis su įvairiomis valdžios institucijomis prieš paskelbiant pareiškėjo rinkimus. Bendrovė toliau gaudavo pajamas pagal šias sutartis net ir po to, kai pareiškėjas pradėjo eiti parlamentaro pareigas.

Pareiškėjas teigė, kad bendrovė nustojo dalyvauti viešuosiuose konkursuose, kai tik buvo paskelbtas jo išrinkimas. Tačiau jis neginčijo, kad bendrovė ir toliau gaudavo pajamų iš anksčiau su valstybės institucijomis sudarytų sutarčių. Šiuo aspektu Teismas pažymėjo, kad sprendime Nr. 44 (2011) Konstitucinis Teismas gana griežtai išaiškino konstitucinius ir įstatyminius apribojimus parlamentarams užsiimti veikla, generuojančia

pelną iš valstybės turto. Konstitucinio Teismo požiūris grįstas Konstitucijos 70 straipsniu, kuris draudžia parlamentarams ne tik gauti naudos iš valstybės išteklių, vykdant privačią ūkinę veiklą, bet ir vykdyti bet kokias kitas viešąsias funkcijas, išskyrus vienintelę išimtį – būnant ministrų kabineto nariu. 2011 m. sprendime Konstitucinis Teismas šiuos draudimus išaiškino kaip galiojančius parlamentarui, kuris turėjo bet kokį pajamų šaltinį iš valstybės turto, išskyrus parlamentaro atlyginimą ir išmokas. Konstituciniame Teismui pareiškėjo atveju lemiamą reikšmę turėjo ne sutarčių sudarymo laikas, o tai, kad valstybės mokėjimai jmonei pagal šias sutartis buvo tęsiami net ir pareiškėjui pradėjus eiti parlamentaro pareigas. Teismas šiame požiūryje neįžvelgė jokio savavališkumo elemento.

Teismas neturėjo pagrindo daryti išvados, kad Konstitucinio Teismo sprendimas, kuriuo panaikintas pareiškėjo, kaip parlamentaro, mandatas buvo savavališkas arba pareiškėjui nepakankamai nuspėjamas. Todėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnis nebuvo pažeistas.

Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas nepritaikė savo elgesio prie numatytų įstatymo, ypač Konstitucijos, reikalavimų, dėl ko jo, kaip parlamentaro, mandatas buvo panaikintas. Teismas jau yra nusprendęs, kad Konvencijos 8 straipsniu negalima remtis skundžiant reputacijos praradimą, kuris yra numatoma asmens veiksmų pasekmė, pavyzdžiui, nusikalstamos veikos padarymas (žr., pvz., 2012 m. vasario 7 d. sprendimą *Axel Springer AG prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 39954/08, 83 punktą ir kt.). Nors pareiškėjo elgesys jokia būdu neprilygo kriminaliniam nusikaltimui, vis dėlto buvo nustatyta, kad jis pažeidė konstitucinį draudimą. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pareiškėjas nesielgė rūpestingai, kad laikytųsi griežtų išrinkto parlamentaro pareigų, susijusių su interesų konflikto vengimu. Taigi šio parlamento nario mandato panaikinimo pasekmės, susijusios su pareiškėjo teise į privatų gyvenimą, įvertintos kaip numatomos jo paties elgesio pasekmės. Todėl skundas šiuo aspektu įvertintas kaip akivaizdžiai nepagrįstas ir atmestas.

Išvada: Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

Pateiktos 2 atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)
